

Tio lokala brottsförebyggande råd

LOKALT BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE

IDÉSKRIFT # 11 FRÅN BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET

RAPPORT 2003:13

DENNA RAPPORT KAN BESTÄLLAS HOS BOKHANDELN
ELLER HOS FRITZES KUNDSERVICE, 106 47 STOCKHOLM.
TELEFON 08-690 91 90 FAX 08-690 91 91
E-POST ORDER.FRITZES@LIBER.SE

PRODUKTION

BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET, INFORMATION OCH FÖRLAG
BOX 1386, 111 93 STOCKHOLM
TELEFON 08-401 87 00 FAX 08-411 90 75
E-POST INFO@BRA.SE
BRÅ PÅ INTERNET WWW.BRA.SE
ISSN 1100-6676 ISBN 91-38-32068-1
FÖRFATTARE MALIN NÄÄS
ILLUSTRATION LARS ESSELIUS
LAYOUT OCH GRAFISK PRODUKTION BRITTON & BRITTON
TRYCK ELANDERS GOTAB AB 2003
© BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET

Innehåll

FÖRORD	5
INLEDNING	6
kapitel 1	
REPORTAGE FRÅN TIO LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅD	9
Umeå var en av de första kommunerna som bildade ett lokalt råd	12
I Rinkeby är situationell brottsprevention i fokus	17
I Göteborg prioriteras spridning och uppbyggnad av kunskap	21
Samverkan med skolan viktig i Gävle	27
Gränsöverskridande samverkan i Haparanda	31
Det brottsförebyggande rådet i Malmö arbetar med att stödja stadsdelarna	35
I Kalmar finns det flera områdesgrupper som arbetar brottsförebyggande	41
Ett drog- och brottsförebyggande kansli i Täby	45
Aktivt arbete med att ta fram problembilden i Helsingborg	49
Samverkan med folkhälsoarbetet i Åmål	53
kapitel 2	
ERFARENHETER AV LOKALT BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE	59
Skilda förutsättningar och gemensamma nämnare	61
Några faktorer som underlättar arbetet	63
kapitel 3	
BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I NORDEN	69
Finland	71
Norge	73
Danmark	74
Island	76
REFERENSER OCH MER INFORMATION	79

Förord

I takt med att antalet lokala brottsförebyggande råd har ökat, från ett tjugotal år 1996 till drygt 270 år 2003, har också behovet av kunskap om lokala samverkansformer blivit allt större. I denna skrift beskriver samordnarna i tio lokala brottsförebyggande råd sin verksamhet. De råd som medverkar är verksamma i olika delar av landet, såväl glesbygd som storstad. Syftet är bland annat att beskrivningarna ska ge läsaren möjlighet att ta del av andras erfarenheter. Skriften gör inte anspråk på att vara en heltäckande beskrivning eller på att lyfta fram en modell som kan anses fungera bättre än någon annan. Eftersom de lokala förutsättningarna skiljer sig mycket åt mellan olika kommuner är det i stället viktigt att arbeta med lösningar som är anpassade till förhållandena i den egna kommunen. Samtidigt som det finns mycket att lära av hur andra arbetar.

Skriften vänder sig i första hand till lokala brottsförebyggande aktörer som håller på att starta, eller planerar att omorganisera, ett lokalt råd. Förhoppningen är också att aktörer verksamma i mer etablerade råd ska hitta nya infallsvinklar.

Värdefulla synpunkter på skriften har lämnats av Mårten Törnqvist på Svenska Kommunförbundet. Ett stort tack riktas också till alla de samordnare som medverkar i skriften.

Skriftens författare är Malin Nääs, verksam vid BRÅ. Madeleine Blixt, projektledare vid enheten för lokalt brottsförebyggande arbete, har också deltagit i arbetet med skriften.

Stockholm i december 2003

Jan Andersson
Tf. generaldirektör

Malena Carlstedt
Tf. enhetschef

Inledning

År 1996 presenterade regeringen det nationella brottsförebyggande programmet *Allas vårt ansvar* (Ds 1996:59). I programmet lyfts vikten av det lokala arbetet fram mer än tidigare och där uppmärksammas de möjligheter som finns på lokal nivå. Men eftersom förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika kommuner och stadsdelar är det viktigt att det förebyggande arbetet organiseras utifrån de lokala förhållandena. Det finns därför ingen gemensam modell för hur det lokala samarbetet ska organiseras. Däremot presenteras det både i *Allas vårt ansvar* och i den första rapporten i Brottsförebyggande rådets idéskriftsserie, *Bygga upp brottsförebyggande arbete*, (BRÅ-rapport 1999:5), förslag till hur ett lokalt samarbete kan organiseras.

För att på ett strukturerat sätt organisera det lokala arbetet är det enligt det nationella programmet en fördel om kommunerna inrättar lokala brottsförebyggande råd eller liknande samarbetsorganisationer. Exempel på dem som kan medverka i ett sådant samarbete är polisen, olika förvaltningar inom kommunen, hälso- och sjukvården, arbetsförmedlingen, bostadsföretag, representanter för näringslivet och föreningar. Till uppgifterna för ett lokalt brottsförebyggande råd kan höra att samordna det brottsförebyggande arbetet, upprätta såväl lokala brottsförebyggande program som konkreta handlingsplaner och inte minst initiera, följa upp och utvärdera brottsförebyggande projekt och insatser.

Med utgångspunkt från *Allas vårt ansvar* fick en kommitté, Kommittén för brottsförebyggande arbete (KBA) i uppdrag att stödja och stimulera det lokala arbetet. Från och med år 1999 tog Brottsförebyggande rådet (BRÅ) över den uppgiften. Sedan det nationella programmet publicerades har antalet lokala brottsförebyggande råd ökat snabbt, från ett tjugotal år 1996 till omkring 270 i dag. Det är vanligare med lokala brottsförebyggande råd, eller motsvarande, i landets södra och mellersta kommuner än i norra Sverige. I de största städerna, Stockholm, Malmö och Göteborg, finns det även lokala råd i många stadsdelar. I de flesta lokala råd samordnas arbetet av en person som är anställd av kommunen. Några av dem arbetar heltid med det brottsförebyggande arbetet, men uppgiften kan också ingå som en del av en tjänst. Flertalet av de lokala råden har

påbörjat någon form av åtgärdsinriktat brottsförebyggande arbete, men omfattningen och inriktningen varierar mellan dem.

Den snabba utvecklingen av lokala brottsförebyggande råd har skapat ett ökat behov av kunskap om hur sådana samarbetsformer kan fungera. Olika kommuner och stadsdelar har också kommit olika långt i sitt arbete. En del kommuner har hittat en organisationsform som fungerar väl, medan andra ännu inte hittat formerna för sitt arbete. Det kan också finnas behov av att se över befintlig organisation när förutsättningarna för arbetet i kommunen förändras. Eftersom det inte finns någon gemensam mall, eller modell, för hur arbetet ska organiseras är tanken att denna idéskrift ska ge läsaren möjlighet att ta del av andras erfarenheter.

I skriften presenteras hur tio lokala brottsförebyggande råd runt om i landet arbetar. Det ges också exempel på brottsförebyggande aktiviteter som initierats av råden. Skriften ger en bild av hur lokala brottsförebyggande råd från olika delar av landet, och i kommuner med olika förutsättningar, arbetar. De projekt och åtgärder som tas upp är endast exempel på aktiviteter som bedrivs i de olika kommunerna. Syftet har varit att ge en inblick i några av landets kommuner och skriften gör inte anspråk på att ge en heltäckande bild av det lokala brottsförebyggande arbetet.¹

Det bedrivs också lokalt brottsförebyggande arbete i många andra länder. Skriften ger därför avslutningsvis även en kort beskrivning av hur våra nordiska grannländer organiserar sitt lokala brottsförebyggande arbete.

Reportagen från de lokala brottsförebyggande råden är baserade på intervjuer med samordnarna, och i vissa fall även med den lokala polisen². Informationen om det brottsförebyggande arbetet utanför Sverige kommer från både intervjuer med företrädare för de organisationer som berörs och från deras webbplatser och andra skriftliga dokument.

1) Mer information om olika brottsförebyggande projekt finns bland annat i tidigare publicerade idéskrifter och på BRÅ:s webbplats, www.bra.se, under rubriken Lokala råd.

2) Brottstatistiken är, om inte annat anges, hämtad från BRÅ:s officiella statistik. Uppgifterna om brottsnivåerna är hämtade från *Brottsnivåerna i landets kommuner. En statistisk undersökning*. BRÅ-rapport 2002:5. I rapporten jämförs det faktiska antalet anmälda brott med vad som kan förväntas utifrån kommunens strukturella förutsättningar, exempelvis in- och utflyttning, åldersstruktur, valdeltagande, turism och arbetslöshet. Övriga uppgifter om kommunerna är bland annat hämtade från deras webbplatser, Socialstyrelsen samt Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS).

kapitel 1.

Reportage från tio lokala brottsföre- byggande råd

På följande sidor presenteras tio lokala brottsförebyggande råd från olika delar av landet och med skilda lokala förutsättningar. I takt med att antalet lokala brottsförebyggande råd har blivit fler, har det utvecklats ett intresse bland samordnarna att få ta del av andras verksamheter.

I tio reportage har de lokala samordnarna getts möjlighet att beskriva rådets verksamheter ur sina perspektiv. Tanken är att ge en översiktlig bild av arbetet och aktiviteterna i några av landets kommuner. Samtliga texter inleds med en kort beskrivning av kommunen, samt en längre genomgång av det lokala rådets organisation och arbetssätt. Därefter följer exempel på olika projekt och aktiviteter som initierats av råden.

Umeå var en av de första kommunerna som bildade ett lokalt brottsförebyggande råd

När det lokala brottsförebyggande rådet i Umeå bildades år 1985 var det ett av de första i landet, men det dröjde drygt femton år innan det tillsattes en lokal samordnare. Då blev rådets verksamhet mer åtgärdsinriktad och samverkansformerna bredare.

Umeå är den största staden i Västerbotten och har omkring 106 000 invånare. Kommunen är kunskapsintensiv och vid universitetet läser omkring 25 000 studenter. Den öppna arbetslösheten är strax under riksgenomsnittet, medan andelen socialbidragstagare är i nivå med riksgenomsnittet. Västerbotten är det län i landet där det anmäls minst brott i relation till antalet invånare. Även i Umeå anmäls det förhållandevis få brott. År 2002 anmäldes knappt 10 000 brott per 100 000 invånare i Umeå, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet 13 700. Exempelvis anmäls det drygt hälften så många bilbrott, i relation till antalet invånare, i Umeå mot genomsnittet i riket. Utifrån kommunens strukturella förutsättningar är också den faktiska anmälda stöldbrottsligheten mycket lägre än förväntat, medan antalet anmälda våldsbrott är i linje med förväntad nivå (BRÅ, 2002). Enligt polismyndigheten i Västerbotten kan förklaringen till den låga brottsligheten vara den av tradition starka nykterhetsrörelsen och frikyrkorörelsen och att även alkoholkonsumtionen är lägre än riksgenomsnittet.

DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDETS ORGANISATION

När det lokala brottsförebyggande rådet i Umeå, UmeBrå, bildades år 1985 var det bland de första i landet. Rådet tillkom på initiativ av länspolisvärdmästaren, eftersom polisen ansåg att det var viktigt att etablera en kontakt med andra samverkanspartners. Aktiviteten i rådet har varierat över åren och fram till år 2001 fungerade mötena främst som informationsmöten, där de som medverkade redogjorde för sin verksamhet. Då tillsattes en samordnare för det brottsföre-

byggande arbetet, vilket gav större möjligheter att samordna och initiera brottsförebyggande insatser. Sedan dess har rådet utvecklats till ett gemensamt brotts- och drogförebyggande råd och enligt den lokala samordnaren vill kommunen betona sambandet mellan droger och kriminalitet. Rådet sammanträder fyra gånger per år och har 16 ledamöter varav flertalet, liksom i de flesta andra brottsförebyggande råd, kommer från kommunen, exempelvis företrädare för skolan, socialtjänsten och fritidsförvaltningen. Dessutom medverkar representanter från polisen, företrädare för kyrkan, folkhälsönämnden, näringsidkare och fastighetsägare. Den brottsförebyggande verksamheten i Umeå finansieras genom att de olika intressenterna skjuter till pengar till en gemensam pott. Av de pengarna har samordnaren en särskild budget för bland annat material, konferenser och till delfinansiering av vissa riktade insatser.

Det lokala rådet i Umeå har i jämförelse med en del andra råd förhållandevis många ledamöter. Det finns också planer på att bjuda

DET LOKALA RÅDET I UMEÅ ÄR ETT EXEMPEL PÅ ETT FÖRHÅLLANDESVIS STORT RÅD OCH HAR 16 MEDLEMMAR:

- Kommunstyrelsens ordförande
- Kommunalråd från oppositionen
- Ledamot från polisstyrelsen
- Polisområdeschefen
- Företrädare från Umeå kyrkliga samfällighet
- Ordföranden i Folkhälsönämnden i Umeåområdet
- Samordnaren för tobaksprevention från Landstinget
- VD:n i Umeå C (Centrumsamverkan med näringsidkare och fastighetsägare i centrala Umeå)
- Den lokala samordnaren

FÖRETRÄDARE FRÅN SKOLAN

- För- och grundskolechefen
- För- och grundskolenämndens ordförande samt
- Motsvarande på gymnasienivå

FÖRETRÄDARE FRÅN SOCIALTJÄNSTEN

- Socialdirektören
- Ordföranden i socialnämnden
- Områdesansvarig för Prevention

FÖRETRÄDARE FRÅN FRITIDSFÖRVALTNINGEN

- Förvaltningschef

in allmännyttan, restaurangnäringen och försäkringsbolagen till att medverka i rådet. Men mycket större än så ska rådet inte bli. Enligt samordnaren Lennart Andersson finns det både för- och nackdelar med ett stort råd.

– Är det ”allas ansvar” ska det vara stort. Det är viktigt att göra så många delaktiga som möjligt, men samtidigt är det en balansgång, säger han.

Han menar att det är bra att många står bakom arbetet eftersom det skapar mandat för verksamheten. Samtidigt är det svårt att exempelvis boka in möten, när de ska anpassas efter många aktörer. Därför kan det ibland bli en lång beslutsprocess. För att motverka det har det nyligen bildats en arbetsgrupp som träffas mellan rådets sammanträden för att bereda ärenden och vara bollplank till den lokala samordnaren.

Det kan också vara svårt att driva igenom beslut när många ska samarbeta. Men är frågorna tillräckligt intressanta och viktiga brukar det enligt Lennart Andersson sällan vara några problem. Precis som andra samordnare, i kommuner där råden har många ledamöter, vittnar han om att några ledamöter är mycket drivande, medan andra engagerar sig mindre.

SAMORDNARENS UPPGIFTER

Samordnarens huvudsakliga uppgifter är att samordna, utveckla och driva aktiviteter inom det lokala rådets verksamhetsområde. I hans uppgifter ingår också att förbereda och föredra ärenden för rådet. Inom ramen för sin tjänst medverkar Lennart Andersson i två nätverk. Styret är ett nätverk som arbetar med ungdomsfrågor och där tjänstemän från bland annat socialtjänsten, skolan och kultur- och fritidsförvaltningen medverkar. I det andra nätverket samarbetar han med olika aktörer, exempelvis kommunens ungdomssamordnare, personer verksamma inom drog- och tobaksprevention, representanter från företagarföreningen och kyrkan. Han menar att de nätverken är viktiga för att hämta information om problembilden i Umeå eftersom medlemmarna har mycket kunskap inom olika områden som han därigenom får ta del av. Sedan Lennart Andersson började som samordnare har mycket av hans tid gått till att sätta sig in i

verksamhetsområdet och ta reda på hur andra lokala brottsförebyggande råd arbetar.

– Det har också handlat om att sätta UmeBrå på kartan och sprida information om vårt arbete till andra samarbetspartners.

VERKSAMHETENS MÅL

Det sammanhållande arbetsnamnet för det lokala brottsförebyggande rådet är ”Vi bryr oss”. Tanken är att det ska signalera att ett tryggt samhälle skapas av gemensamma krafter från både professionella och ideella verksamheter och privatpersoner. Målet är att minska nyrekryteringen till brottsligt beteende och att förebygga alkohol- och drogmisbruk. Målgruppen för verksamheten är i synnerhet barn och ungdomar.

Umeå kommun har i sin strävan att utveckla det brotts- och drogförebyggande arbetet påbörjat en samverkan med Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika. Syftet är att utveckla, samordna och systematisera arbetet. Det lokala rådet har även ett övergripande ansvar för det arbetet och kommunen har tillsatt en koordinator specifikt för verksamheten.

UTVECKLING AV SAMARBETET MED UNIVERSITETET

Ett av de områden som Lennart Andersson vill utveckla är arbetet med att utvärdera olika åtgärder. Bland annat tycker han är att det är svårt att hitta bra sätt att mäta vissa aktiviteter. För att lösa problemet planeras ett ökat samarbete med universitetet, exempelvis genom att erbjuda studenter möjlighet att i c- eller d-uppsatser utvärdera och/eller följa upp insatser och projekt.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER I UMEÅ

Det lokala rådets handlingsplan utgörs av fem huvudrubriker; information, utbildning, opinionsbildning, samordning och civilkurage. Det sistnämnda vill det lokala rådet uppnå genom att bilda en stipendiefond tillsammans med näringslivet. Tanken är att fonden ska uppmuntra goda förebyggande insatser riktade till ungdomar. Ett annat förslag är att årligen utse Årets Umebo för uppvisat civilkurage.

FÖRÄLDRABROSCHYR

UmeBrå har producerat en föräldrabroschyr Visa att du bryr dig. Broschyren innehåller information till tonårsföräldrar om exempelvis de signaler som man bör vara extra uppmärksam på hos sitt barn och vart man som förälder kan vända sig med frågor. Broschyren har delats ut till alla föräldrar med barn i årskurserna 7–9. För att ta reda på om föräldrarna har läst och haft nytta av broschyren ska den bli föremål för en c-uppsats vid institutionen för socialt arbete vid Umeå universitet.

UTBILDNINGAR

Det lokala brottsförebyggande rådet har tillsammans med andra förebyggande aktörer tagit initiativ till en tiopoängsutbildning i preventionsarbete vid Umeå universitet för framför allt yrkesverksamma. De ska också utveckla ett utbildningsmaterial för föräldrar med teman som exempelvis droger/kriminalitet, tonårsutveckling, utanförskap/mobbning. Dessutom ska rådet utveckla läromedel till skolorna för att ge dem förutsättningar för ett långsiktigt arbete i etik/moral. Andra utbildningsinsatser är narkotikautbildning till personal på krogar och restauranger i Umeå för att skapa en gemensam drogpolicy på krogarna och samtidigt öka samverkan mellan dem. För att fördjupa det brottsförebyggande arbetet i skolorna har det anordnats en utbildningsdag i BRÅ:s lärarhandledning Du & Jag, Rätt & Fel (BRÅ, 2002) för SO-lärare från alla högstadieskolorna. Tillsammans med Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika erbjuder det lokala rådet utbildningar till exempelvis mödravårdscentraler, familjecentraler, grundskolor och studenthälsan.

SAMORDNING AV UNGDOMSARBETE

Under sommaren 2002 var det problem med ungdomar från ett bostadsområde i Umeå. De drog omkring i gäng och ställde till bråk både i centrum och mellan gäng i bostadsområdet. För att det inte skulle upprepas sommaren efter tog det lokala rådet och kommunens ungdomssamordnare kontakt med föreningar och fritidsgården i området. Det resulterade i aktiviteter för ungdomarna två kvällar i veckan. Föreningarna och fritidsgården utbildade ledare som anordnade läger, fotbollsturneringar och disco för ungdomarna.

Verksamheten stöttades ekonomiskt med hjälp av särskilda medel som disponeras av Umeå Fritid. Dessutom ordnade Arbetsmarknad savdelningen vid Umeå kommun ferieplatser där ungdomarna fick arbeta med att renovera en skola i området.

Syftet var att ungdomarna skulle känna en samhörighet med varandra och med sitt område. Genom aktiviteter skulle de också ha mindre tid till att bara driva omkring. Även om det skulle kunna ha andra orsaker har, enligt Lennart Andersson, projektet lett till färre problem i området och i centrum under sommaren 2003.

I Rinkeby är situationell brottsprevention i fokus

I Rinkeby prioriteras främst situationell brottsprevention. Det lokala rådet lägger också stor vikt vid att engagera problemägarna, både vad det gäller finansiering och engagemang. Ska stadsdelen finansiera något, ställer de motkrav på övriga aktörer.

Rinkeby är en stadsdel i norra Stockholm med omkring 15 000 invånare. Av dem har cirka 70 procent utländsk härkomst. Nästan alla invånare i Rinkeby bor i flerbostadshus som i mycket stor utsträckning ägs av allmännyttan. I januari 2003 var den öppna arbetslösheten dubbelt så hög som genomsnittet för Stockholm. Även antalet socialbidragstagare är högt i jämförelse med staden i övrigt³.

I Rinkeby anmäls det något färre brott, i relation till antalet invånare, än genomsnittet för Stockholm. Problembilden i Rinkeby är emellertid komplex, bland annat beroende på de sociala förhållandena i stadsdelen. Enligt polisen är de största problemen i området trafik, narkotika och ungdomsbrottslighet. Exempelvis uppger de att det finns en grupp grovt kriminella ungdomar och ett hundratal

3) Uppgiften är hämtad från Stockholm stads webbplats, www.stockholm.se

ungdomar som ligger i riskzonen. Även om dessa endast utgör en liten del av ungdomarna i stadsdelen, menar polisen att de står för en mycket stor del av brottsligheten.

DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDETS ORGANISATION

Det lokala brottsförebyggande rådet bildades år 1999 av den nuvarande samordnaren Per Granhällen. Han har tidigare även startat ett lokalt råd i Nacka kommun, och tog med sig de erfarenheterna till Rinkeby. Samordnaren har sitt kontor i stadsdelens medborgarkontor där också bland andra konsumentvägledningen, arbetsförmedlingen, socialkontoret och försäkringskassan har sina lokaler.

Det lokala rådet träffas cirka en gång per månad. Alla som sitter i rådet har rätt att fatta beslut för sina respektive organisationer, vilket Per Granhällen anser är en förutsättning för att besluten i rådet ska kunna verkställas effektivt. Rådet har 15 medlemmar där majoriteten företräder olika fastighetsägare och allmännyttan. Övriga ledamöter är politiska företrädare från majoritet och opposition, stadsdelsdirektören, socialchefen, närpolischefen, företagarföreningen och kultur- och föreningsrådet.

Det praktiska arbetet drivs genom Brottsförebyggande centrum. Där arbetar, förutom samordnaren, fyra medborgarvärdar. Medborgarvärdarna har sin hemvist i en lokal nära tunnelbanestationen, som även är mötesplats för Farsor och Morsor på stan.

PROBLEMÄGAREN ÄR DELAKTIG

I Rinkeby finns det inte någon specifik budget avsatt för brottsförebyggande arbete, men stadsdelsförvaltningen finansierar samordnarens tjänst. Det finns även pengar avsatta för att skapa gemensamma övergripande utbildningar. Enligt Per Granhällen finansieras insatserna av respektive problemägare, exempelvis en butik eller en fastighetsägare. Det är ofta flera aktörer involverade för att lösa ett problem och ska stadsdelen finansiera någon del kräver de att övriga aktörer finansierar sina delar.

– Är man delaktig i att finansiera ett projekt blir man också aktiv och vill ha ut något av det man betalar för, förklarar han.

SAMORDNARENS UPPGIFTER

Per Granhällén anser att en av hans uppgifter som samordnare i det lokala brottsförebyggande rådet är att vara uppdaterad på nationell och internationell forskning. När han läst en intressant utvärdering sprider han den kunskapen vidare inom stadsdelen. Per Granhällén, som tidigare arbetat som enhetschef för fritidsgårdar och ursprungligen är ekonom, ser det som en fördel att han byggt på sina kunskaper med att läsa kriminologi.

Förutom att Per Granhällén ansvarar för de brottsförebyggande frågorna i Rinkeby, är han säkerhets-, IT-chef och katastrofsamordnare. De första två åren i Rinkeby arbetade han dock endast med brottsförebyggande frågor.

– Under de åren hann jag skapa en stabil plattform, nu känner alla mig och vet vad jag gör och jag blir inte ifrågasatt.

Stockholms stad har beslutat att det ska finnas en säkerhets- och IT-chef respektive katastrofsamordnare i varje stadsdel, medan en samordnare för det lokala brottsförebyggande arbetet inte är obligatorisk. Därför tror Per Granhällén att hans kombination av tjänster säkrar hans roll som brottsförebyggare och att han också får större mandat att driva igenom idéer.

FRÄMST ARBETE MED SITUATIONELL BROTTSPREVENTION

I Rinkeby satsar det brottsförebyggande rådet framför allt på situationell brottsprevention, främst eftersom den typen av projekt oftare ger synliga och mätbara resultat. Per Granhällén rekommenderar också dem som är på gång att starta brottsförebyggande verksamhet att till en början satsa på situationell brottsprevention.

– Många börjar med social brottsprevention. Det ger framför allt långsiktiga resultat och då är det svårt att bevisa någon effektivitet, säger Per Granhällén och tror att det är lättare att få med sig beslutsfattare om man tydligt kan visa på resultat.

I Rinkeby vilar ansvaret för den sociala brottspreventionen framför allt på skolan, barnomsorgen och socialtjänsten. Av dem finns endast socialtjänsten med i det lokala rådet. Enligt Per Granhällén kan det därför finnas risk att arbetet med social brottsprevention blir lidande. Han funderar därför på en lösning där man utifrån varje problemområde skapar projektgrupper. Exempelvis kan det finnas

en grupp som arbetar med brottsförebyggande arbete i skolan. För den skull anser han inte att det behöver finnas med en representant från projektgrupperna i det lokala brottsförebyggande rådet.

– Det brottsförebyggande rådet fungerar som ett Rotary i Rinkeby, men tar större praktiska beslut.

För närvarande har inte Rinkeby någon brottsförebyggande handlingsplan. Men målet för verksamheten är ökad trygghet och minskad brottslighet i stadsdelen.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER I RINKEBY

KONKRET ÅTGÄRD MOT "CRASH AND GRAB"

På torget i Rinkeby hade man problem med "crash and grab". "Crash and grab" innebär att personer med hjälp av bil kör in i butiker för att stjäla. I Rinkeby var det ungdomar som med stulna bilar saboterade butiker på torget för att stjäla cigaretter. För att lösa problemet samlade samordnaren i det lokala rådet alla dem som hade verksamhet runt torget: parkchefen, Företagarföreningen, vaktbolaget och fastighetsägaren Centrumkompaniet.

Det huvudsakliga problemet var att det gick att köra bil på torget och att cigaretter fanns tillgängliga i butikerna nattetid. Därför spärrades infarterna till torget och butiksägarna satte upp stora anslag om att de nattförvarade alla cigaretter. Vaktbolagets roll blev att informera butiksägarna om larm, lås och andra sätt att skydda sig.

– Avspärningen var en tillfällig lösning tills dess att torget rustades upp. Eftersom det behöver vara möjligt att köra in på torget finns det nu stenpollare framför butikerna. Bilarna kan alltså köra in på torget, men inte ända fram till butiksönstren, förklarar Per Granhällen.

Efter insatsen har det inte förekommit några fler "crash and grab" i Rinkeby. Enligt Per Granhällen har inte heller antalet butiksinbrott ökat. Samtidigt är det svårt att avgöra om brotten flyttats någon annanstans. I den närliggande stadsdelen Kista har det, efter insatsen i Rinkeby, förekommit en del problem med "crash and grab".

MEDBORGARVÄRDAR

I Rinkeby arbetar fyra medborgarvärdar heltid med att öka trygghet-

ten för de boende. Deras uppgift är, förutom att hjälpa boende och besökare till rätta, att störa eventuell kriminell verksamhet i området. Medborgarvärdarna arbetar främst i området runt Rinkeby torg som är särskilt utsatt med en stor andel anmälda brott. Projektet finansieras av de intressenter som har störst intresse av verksamheten, bland andra fastighetsägare, företagarföreningen och stadsdelsförvaltningen.

Medborgarvärdarna uppdaterar sig om var problemen finns och försöker befinna sig i deras närhet. Upptäcker de exempelvis klotter eller skadegörelse rapporterar de det direkt till fastighetsbolagen. I sitt dagliga arbete besöker de även stadsdelens två högstadieskolor och talar med både lärare och elever. Dessutom besöker de dagligen butikerna runt torget och kan då till exempel hjälpa en butik som utsatts för inbrott eller snatteri att upprätta en polisanmälan. De ska också fungera som vittnen till brott. De ska däremot aldrig agera vakter eller ingripa utan enbart finnas som ett extra stöd till allmänheten.

– De griper aldrig någon utan kommer dit och hjälper till att upprätta en anmälan till polisen, som en extra service, förklarar Per Granhällen.

I Göteborg prioriteras spridning och uppbyggnad av kunskap

Samarbete med universitet och högskola, stor satsning på opinionsbildning och ett aktivt arbete med att bygga nätverk är det som främst kännetecknar det brottsförebyggande arbetet i Göteborg. Arbetet drivs av ett centralt råd som också har till uppgift att stötta de lokala brottsförebyggande råden i stadsdelarna.

Göteborg är Sveriges näst största stad med omkring 475 000 invånare. Staden har en tradition som industri- och handelsstad, men under

senare år har även antalet kunskapsintensiva företag blivit fler. Precis som i landets andra två storstäder är antalet anmälda brott högt. Under år 2002 anmäldes cirka 20 200 brott per 100 000 invånare, jämfört med 13 700 i riket. Största avvikelsen är bilbrottsligheten där det i Göteborg anmäls fler brott än i de andra två storstäderna. Nästan en fjärdedel av de anmälda brotten i Göteborg utgörs av bilbrott. Totalt anmäldes cirka 4 700 bilbrott per 100 000 invånare, vilket kan jämföras med omkring 3 400 i Stockholm och 4 000 i Malmö. Brottsnivåerna, såväl som brottstyperna, skiljer sig dock åt mellan kommunens stadsdelar.

DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDETS ORGANISATION

I Göteborg finns det ett övergripande centralt brottsförebyggande råd, Rådet Tryggare och Människligare Göteborg. Dessutom finns det lokala råd i 19 av stadens 21 stadsdelar. Det centrala rådet som bildades år 2001 har åtta ledamöter som träffas cirka fem gånger per år. Samtliga ledamöter i rådet har chefsbefogenheter i sina respektive verksamheter. Från kommunen medverkar kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande, därutöver deltar länspolismästaren, kriminalvårdsdirektören, chefen för mångfaldsenheten, regionchefen för BRIS, en representant för fastighetsägarna och en gemensam representant för Göteborgs universitet och Chalmers Tekniska Högskola.

PÅ KANSLIET ARBETAR:

- En projektledare – som har det övergripande ansvaret för kansliets arbete
- En mediasamordnare – med ansvar för opinionsbildningen
- En forskningsamordnare – som samordnar kontakter mellan forskare och praktiker
- En kultursamordnare – med inriktning mot både mångfald och konstnärliga kulturyttringar
- En informationssekreterare
- Två ungdomssamordnare
- En arkitekt – som arbetar för att skapa en tryggare fysisk miljö

De fem konkreta inriktningsmål som rådet arbetar mot är: Fysisk miljö, Barn, ungdom, skola, Kulturer i dialog/mötesplatser, Forskning, kunskapsförmedling och utbildning samt Opinionsbildning.

Under rådet finns en kansli grupp med drygt sex heltidstjänster som lyder direkt under kommunstyrelsen. Deras uppdrag är att genomföra de beslut och riktlinjer som fastställts av rådet, genom att bland annat samordna och stödja brottsförebyggande verksamheter. Den verksamhet som hittills bedrivits i Göteborg kan övergripande beskrivas med tre ord: samordning, opinionsbildning och kunskapsbildning.

Verksamheten drivs i projektform och kommer tillsvidare att fortsätta till år 2006. Till sitt förfogande har kansliet en årlig budget på 5,6 miljoner som ska täcka kostnader för bland annat administration, personal, lokaler och hjälp med utvärderingar.

KANSLIETS UPPGIFTER

På samma sätt som kansliets motsvarighet i Malmö, har kanslipersonalen till uppgift att stödja den brottsförebyggande verksamheten i stadsdelarna. Personalen på kansliet är kontaktpersoner för några råd var och stödet består bland annat i rådgivning och kunskapsbildning.

Personalen genomför eller bedriver själva inga projekt eller insatser. De har heller inte tagit över några uppgifter från andra myndigheter eller förvaltningar. I stället odlar de kontakter inom andra organisationer och skapar förutsättningar för samverkan. Det kan till exempel innebära att de skapar informella kontakter mellan människor i olika organisationer.

– Vår uppgift är att verka, men inte märkas. Vi ska tussa ihop olika verksamheter och bygga broar, förklarar projektledaren Borghild Håkansson.

– Vår uppgift är också att belysa olika problemområden och nyansera och balansera diskussionen.

Projektledaren är föredragande inför rådet, har lednings- och budgetansvar samt ansvarar för den strategiska samordningen. En viktig uppgift för kansliet är att arbeta med nätverksbyggande och genomföra konferenser eller liknande aktiviteter. De nätverk som kansliet deltar i omfattar både situationell och social brottsprevention och alkohol- och narkotikafrågor.

KONTAKTEN MED UNIVERSITETET

Kunskapsuppbyggnad är en av rådets mest strategiska uppgifter.

Verksamheten bedrivs därför i nära samarbete med Göteborgs universitet och Chalmers Tekniska Högskola. På kansliet arbetar en forskningssamordnare som har i uppgift att förmedla kunskap och kontakter mellan forskare och praktiker. Samarbetet med universitetet etablerades redan när det centrala rådet i Göteborg bildades. Samma år startade universitetet och Chalmers även Forum för forskning om Trygg och Säker Stad. Verksamheten syftar till att föra samman forskare inom olika discipliner för att öka kunskapen om trygghet och säkerhet. Främst arbetar forumet med att anordna seminarier som är öppna för såväl praktiker som forskare.

Det nära samarbetet med universitetet gynnar förutsättningarna för att aktivt arbeta med utvärderingar, exempelvis har kansliets verksamhet utvärderats vetenskapligt. Flera av de mål som Rådet Tryggare och Mänskligare Göteborg arbetar mot är svårutvärderade. Utvärderingen utgör dock en omfattande dokumentation och värdering av verksamheten. I huvudsak är utvärderarens bedömning att verksamheten på ett tillfredställande sätt bidragit till det brottsförebyggande arbetet och samarbetet. De brister som finns i verksamheten är svårigheter med att upprätta konkreta handlingsplaner och tydliggöra mätbara mål för att kunna utvärdera och följa upp arbetet (Bretzer Norén, 2003).

Kansliet stöttar också stadsdelarna när de har behov av utvärdering. Ett exempel är stadsdelen Tuve-Säve där verksamheten finansieras dels av stadsdelen, dels av ett privat bostadsbolag. När denna skrift skrivs är finansieringen av det brottsförebyggande arbetet i Tuve-Säve osäker. Bostadsbolaget anser sig inte längre ha råd och har dragit sig ur projektet. Samtidigt ska stadsdelen göra besparingar. Därför har Rådet Tryggare och Mänskligare Göteborg initierat en utvärdering av verksamheten i syfte att visa stadsdelsledningen effekten av verksamheten. Utvärderingen bygger på att samordnaren i stadsdelen ska samla in olika uppgifter som sedan ska analyseras av externa utvärderare.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER I REGI AV RÅDET TRYGGARE OCH MÄNSKLIGARE GÖTEBORG

ARBETE MED TRYGGHETSFRÅGOR

Generellt arbetar man i Göteborg mycket med stadsbyggnadsfrågor

ur ett trygghets- och brottsförebyggande perspektiv. På kansliet arbetar en arkitekt på halvtid. Arkitekten har bland annat arrangerat trygghetsvandringar tillsammans med boende i olika bostadsområden. Då har boende i olika åldrar och av olika kön fått ge sin syn på hur de upplever vissa platser när det är mörkt. De otrygga platserna har sedan dokumenterats och vandringarna har resulterat i en trygghetsguide som kan användas vid planering av bostadsområden. Kansliet har också samverkansträffar tillsammans med Stadsbyggnadskontoret och polisen för att skapa förutsättningar för dem att ta del av varandras kunskaper.

På samma tema ordnades det under Göteborgs kulturnatta särskilda aktiviteter och diskussioner om hur kultur kan förändra en plats som annars upplevs otrygg. Vid tillfället anordnades det bland annat teaterföreställningar och arbetades med ljus- och ljud i en gångtunnel som normalt upplevs otrygg.

VÅLD INOM IDROTTE

Inom framför allt pojkfotbollen märkte Göteborgs fotbollsförbund ett hårdare klimat mellan ledare, funktionärer och ibland även föräldrar. Därför har Rådet Tryggare och Människligare Göteborg och fotbollsförbundet påbörjat ett samarbete för att ta fram ett handlingsprogram. Handlingsprogrammet innehåller bland annat en ledarskapsutbildning. Man ska också genomföra en konferens för 50 av de största ungdomsföreningarna för att diskutera hur man kan skapa en tryggare miljö i samband med matcher.

UNGDOMSARBETET

T.U.G.G., Tryggare med Unga för Gemenskapen i Göteborg, är ett annat exempel på en ungdomsaktivitet i syfte att lyfta fram och diskutera hur det är att vara ung i Göteborg ur ett trygghetsperspektiv. En trygghetsundersökning bland ungdomar i Göteborg har bland annat resulterat i ett tre dagar långt öppet forum. Under de dagarna fick ungdomarna möjlighet att kommunicera genom bild, form, teater och musik. Främst är det fem teman som genomsyrar T.U.G.G: Media, dess roll och ansvar, Fördomars orsaker och bote-medel, Stolthet, självkänsla och sammanhang, Staden, den fysiska tillgängligheten, Ansvar makt och resurser.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER I STADSDELARNA

TRYGGHETSVANDRINGAR I TYNNERED

I stadsdelen Tynnered har man under ett flertal år genomfört trygghetsvandringar. Tanken är att utgå från de boendes upplevelser och vardagsliv för att skapa en tryggare och trivsammare livsmiljö. I trygghetsvandringarna deltar oftast boende, politiker, förvaltare och poliser. I Tynnered har trygghetsvandringarna lett till att flera gångstråk i stadsdelen har fått ny och god belysning. Enligt Rådet Tryggare och Mänskligare Göteborg har det har också lett till att politikerna tar mer hänsyn till de brottsförebyggande aspekterna i samband med stadsplaneringen. Nästa steg i arbetet är att använda handdatorer med elektroniska kartor för att bättre kunna beskriva otrygga platser för både beslutsfattare och boende.

FASTIGHETSÄGARE I SAMVERKAN I STADSDELEN GUNNARED

Gunnared är en stadsdel i norra Göteborg där det finns ett aktivt lokalt brottsförebyggande råd. Enligt trygghetsmätningar som har genomförts i stadsdelen upplevde många boende att bilbrottslighet, skadegörelse och nedskräpning var de största problemen. Därför satsade flera fastighetsägare i området på att gemensamt försöka minska brottsligheten och öka tryggheten. Till grund för de insatser som genomfördes låg bland annat trygghetsvandringar med boende i området. De insatser som hittills genomförts omfattar bland annat en förbättring av parkeringsplatserna genom att man beskurit buskar och rivit skymmande murar. De boende som hyr parkeringsplats får också kostnadsfritt låna en rattkrycka, mot att de i ett kontrakt förbundit sig att använda den. Fastighetsägarna har också gemensamt anlitat ett vaktbolag och de förser också de aktörer som medverkar i projektet med brottstatistik för området. Dessutom har det utvecklats särskilda checklistor för trygghetskontroll av bostadsfastigheter och parkeringsmiljöer.

ÅTGÄRDSPLANER I LÄRJEDALEN

Även Lärjedalen är en stadsdel i norra Göteborg med en förhållandevis komplex problembild. Stadsdelen består av de fyra områdena Hammarkullen, Hjällbo, Bergum och Eriksbo. I varje område finns det verksamma folkhälsoråd, områdesgrupper och/eller trygghetsgrupper.

Det finns också ett lokalt brottsförebyggande råd i stadsdelen. För att nå de mål som det lokala rådet har upprättat har stadsdelen utvecklat ett system med åtgärdsplaner. Varje område får i uppdrag att utifrån den aktuella problembilden analysera situationen och sätta upp mätbara mål på kort och lång sikt. Åtgärdsplanerna innehåller åtta delar som områdesgrupperna ska ta ställning till för varje brottstyp: situationsanalys, mätbara mål på kort sikt (1 år), mätbara mål på lång sikt (3 år), målgrupper, åtgärder, indikatorer på målfyllelse, nätverk/kontakter och vem eller vilka som är ansvariga. En kopia på åtgärdsplanen lämnas sedan till samordnaren för det lokala brottsförebyggande rådet i stadsdelen, som har i uppdrag att se till att ansvariga inom respektive område följer upp verksamheten. Det har dock visat sig vara svårt att få uppföljningen av åtgärdsplanerna att fungera fullt ut. Det pågår därför en diskussion om de ska förklaras för att få ett större gensvar från områdesgrupperna.

Samverkan med skolan viktig i Gävle

I Gävle finns det två lokala brottsförebyggande råd. Det ena, Brottsförebyggarna i Gävle, prioriterar främst projekt och verksamheter inriktade mot ungdomar. Det andra driver ett mer övergripande arbete som omfattar alla kommuninvånare. Här presenteras framför allt Brottsförebyggarna i Gävle.

Gävle kommun är residensstad i Gävleborgs län och har drygt 90 000 invånare. Sedan år 1999 finns det en högskola i Gävle och strukturen håller på att förändras från en utpräglad arbetarstad, till en utbildningsstad. Fortfarande är det dock i genomsnitt färre högutbildade i Gävle, än i övriga Sverige. Den anmälda brottsligheten, i relation till antalet invånare, är något lägre i Gävle än riksgenomsnittet. Liksom i de flesta kommuner är det tillgreppsbrottsligheten, och då framför allt bilbrotten, som dominerar. Med hänsyn tagen till de strukturella förutsättningarna i kommunen är det faktiska antalet anmälda våldsbrott som förväntat, men den anmälda stöldbrottsligheten är högre än förväntat (BRÅ, 2002).

TVÅ LOKALA RÅD MED OLIKA VERKSAMHET

Det lokala brottsförebyggande rådet, Brottsförebyggarna i Gävle (BIG) bildades år 1992 på initiativ av den brottsförebyggande enheten vid polisen och kommunens säkerhetschef. Under de första åren drevs arbetet som ett treårigt projekt, men sedan år 1998 är verksamheten permanent.

En stor förändring har också genomförts sedan BIG bildades. År 2000 tillkom ytterligare ett råd, det lokala brottsförebyggande rådet, för att bredda den brottsförebyggande verksamheten i kommunen. Båda verksamheterna ingår i Gävle brottsförebyggande råd.

BIG är en verksamhet som främst riktar sig mot barn och ungdomar och då framför allt mot förskola, skola och fritidsgårdar. Syftet är att utveckla en tryggare skola och fritidsmiljö genom att skapa förutsättningar för vuxna att påverka attityder och värderingar hos unga under 18 år. Det lokala brottsförebyggande rådet arbetar i stället mer med exempelvis grannsamverkan, övergripande information till alla kommuninvånare om brottsförebyggande arbete och förebyggande insatser i samverkan med näringslivet. I dagligt tal brukar de båda råden kallas för Ungdoms-BRÅ och Vuxen-BRÅ.

DE LOKALA RÅDENS ORGANISATION

Båda de brottsförebyggande verksamheterna lyder under kommunstyrelsen och träffas gemensamt en gång per år för att diskutera runt ett särskilt tema. I den övergripande ledningsgruppen ingår bland andra ett av kommunalråden, säkerhetschefen, en representant från polismyndigheten, flera förvaltningschefer, representanter från sjukvården, näringslivsrepresentanter bland andra affärsidkare, fastighetsägare, bostadsföretag, taxi- och bussbolag samt gruppledaren i BIG och koordinatören i Vuxen-BRÅ.

BIG och det lokala brottsförebyggande rådet har också egna ledningsgrupper. När BIG:s ledningsgrupp träffas är det gruppledaren i BIG, tillsammans med kommunalrådet, som planerar dagordningen.

– Därigenom har vi stor påverkan på vilka ärenden som tas upp på mötet, förklarar gruppledaren Pelle Matton.

Tidigare var de 17 ledamöter i ledningsgruppen för BIG, något som enligt Pelle Matton inte fungerade. Det var för få frågor som

omfattade alla medlemmarna i rådet, vilket gjorde det svårt att få dem att känna sig delaktiga i arbetet. Nu har BIG renodlat grupperna och det är därför lättare att fatta beslut. I stället samarbetar de med övriga aktörer beträffande specifika frågor. BIG:s verksamhet finansieras av kommunen, Länsförsäkringar, det lokala brottsförebyggande rådet och Svenska stöldskyddsförningen (SSF).

SÅ HÄR ARBETAR BIG

De fyra hörnstenarna i BIG:s verksamhet är information, utbildning, samordning och konsultation/rådgivning. Det övergripande målet för verksamheten är att öka tryggheten och minska skadegörelsen i kommunen. BIG ska fungera som spindeln i nätet, och därför är deras symbol en spindel. Arbetet underlättas av att de fyra medarbetarna på BIG kommer från olika verksamheter: socialtjänsten, kultur- och fritidsförvaltningen, polisen och så Pelle Matton som från början är lärare.

– Vi kan öppna dörrar åt varandra, mellan de olika kulturerna inom de olika verksamheterna, tror Pelle Matton.

Personalen sitter i lokaler som ger möjlighet att ta emot besökare och hålla utbildningar och konferenser. Exempelvis har de ett litet bibliotek där personal från skolan kan hitta litteratur inom området som mobbing och sexuella trakasserier. Personal inom skola och socialtjänst, liksom föräldrar, kan vända sig till BIG och få rådgivning om hur de ska hantera frågor som gäller barn och ungdomar. Pelle Matton poängterar dock den rådgivande rollen.

– Vi ska inte ersätta någon arbetsgrupp, utan komplettera, stötta och skapa nätverk. Vi tar inte över individärenden eller löser problem i en klass. I stället höjer vi andras kompetens.

I likhet med de flesta andra lokala brottsförebyggande råd prioriterar BIG arbetet med social brottsprevention. Många av de insatser som genomförs inom ramen för BIG sträcker sig över lång tid och det är svårt att se konkreta resultat.

– Det gäller att förstå att förändringsarbete tar tid. Det handlar också om att skapa ett förhållningssätt hos andra.

Det innebär att det är viktigt att få olika samarbetspartners att tänka långsiktigt. Annars kan det bli problem att förankra idéerna. Det har dock inte varit några problem för BIG att få förståelse för

sin verksamhet. En av anledningarna kan vara att de kontinuerligt följer upp och dokumenterar verksamheten. De planerar också att samarbeta med Högskolan i Gävle för att få hjälp med uppföljning och utvärdering.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER I BIG:S REGI

TRYGGARE SKOLA

För att motverka mobbning och annan kränkande behandling i skolan arbetar BIG med utbildningsinsatser för rektorerna i kommunen. Tanken är att stötta rektorerna i arbetet med att ta fram trygghetsplaner för skolan. Utbildningen, som är obligatorisk, pågår under drygt tre år och genomförs i fyra steg. Under utbildningen diskuteras hur en trygghetsplan kan utarbetas. Stor vikt läggs också på värdegrundsfrågor och rektorerna får hjälp med att tydliggöra skolans roll som gränssättare och ansvarsfördelningen inom skolan. Det kan till exempel handla om att sätta upp gemensamma normer inom ramen för skolans verksamhet.

Kvalitetsavdelningen inom barn- och ungdomsförvaltningen i Gävle har uppföljningsansvaret för skolornas arbete. Ett vanligt problem är att handlingsplanerna inte förankras bland personal och elever.

TRYGGT KLASSRUMSKLIMAT

För att skapa ett tryggare klimat i klassrummet arbetar skolorna i Gävle med Jämos handledning mot könsmobbing i skolan. De har också visat en pjäs om könsmobbing. Tanken var att den skulle leda till diskussion i klassrummen. För att underlätta det arbetet har BIG utarbetat ett diskussions- och utbildningsmaterial.

RÄTTSPRAXIS

Inom BIG arbetar man även med att sprida information till personal på förskolor, grundskolor, gymnasieskolor och fritidsgårdar om hur de juridiskt ska hantera vissa frågor. Det kan exempelvis handla om hur personalen bör agera när det är obehöriga på skolan eller om några elever bär olämpliga märken och symboler.

FÖRÄLDRANÄTVERK

Inför årskurs sju splittras många klasser och både elever och föräldrar blir nya för varandra. För att skapa nätverk mellan föräldrarna anordnar BIG tre föräldraträffar under höstterminen. Syftet är att diskutera föräldraskap, gränssättning, skolfrågor och droger.

KLOTTERPROJEKTET ADOPTERA DIN SKOLA

Fyra skolor i stadsdelen Sätra har arbetat med att skapa en renare och trevligare skolmiljö. Startskottet var en gemensam städdag där alla elever deltog. Därefter har skolorna avsatt tid för städning varje vecka. Då ansvarar eleverna själva för ett visst område på skolan. Skolorna har också utarbetat ett system där eleverna själva ska kunna se kostnaderna för skadegörelsen på skolan. Därutöver har skolorna använt lärarhandlingen Du & Jag, Rätt & Fel (BRÅ, 2002), i den dagliga undervisningen. Efter drygt ett halvår uppskattade skolvaktmästarna och rektorerna på skolorna att skadegörelsen hade minskat. Även Gävle kommuns skaderapporteringar tyder på en minskad skadegörelse.

Gränsöverskridande samverkan i Haparanda

Haparanda är en liten kommun med drygt 10 000 invånare. För att skapa förutsättningar för både det brottsförebyggande arbetet och folkhälsoarbetet har det bildats ett gemensamt Hälso- och trygghetsråd. För att tydliggöra vikten av det brottsförebyggande arbetet, ska minst ett prioriterat arbetsområde vara brottsförebyggande eller trygghetsskapande.

Haparanda kommun i Norrbottens län ligger precis på gränsen till Finland. På gångavstånd, med bara en bro över älven mellan dem, ligger den finska staden Torneå som har omkring 26 000 invånare. Det är tretton mil till den större orten Luleå. Arbetslösheten i Haparanda är hög och jobben finns främst inom den offentliga sektorn.

Näst efter Västerbotten och Värmland har Norrbotten den lägsta anmälda brottsligheten i landet. Den anmälda brottsligheten i Haparanda skiljer sig inte mycket från genomsnittet i länet. En av de brottstyper som utmärker sig är misshandelsbrott. Antalet anmälda misshandelsbrott uppgick år 2002 till 850 per 100 000 invånare, till skillnad från rikets 700 (eftersom Haparanda är en liten kommun måste detta mått dock tolkas med viss försiktighet). Enligt uppgifter från år 2000 grundade på de strukturella förutsättningarna i kommunen är dock både det faktiska antalet anmälda stöld- och våldsbrott lägre än förväntat (BRÅ, 2002). En anledning till att det anmäls ett stort antal våldsbrott i Haparanda kan, enligt polisen, vara närheten till den större staden Torneå, men även den höga arbetslösheten och en hög alkoholkonsumtion skulle kunna vara en bidragande orsak.

DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDETS ORGANISATION

I Haparanda, liksom i flera andra lokala råd, samordnas de brottsförebyggande frågorna med folkhälsofrågor. År 2001 beslutades att det dåvarande Hälsorådet även skulle ansvara för det brottsförebyggande arbetet. Hälsorådet blev Hälso- och trygghetsrådet och ordföranden är den enda politikern i rådet. De övriga 19 ledamöterna är tjänstemän från vitt skilda organisationer, till exempel arbetsförmedling, apotek och kommunala förvaltningar. För att ändå engagera politikerna genomförs det varje år en ”politikerdag” där rådets ledamöter redogör för både genomförd och planerad verksamhet. Då beslutar man också vilka frågor som rådet ska arbeta vidare med och vilka nya områden som ska prioriteras. Politikerna är rådgivande såväl som beslutande. Samordnaren i Hälso- och trygghetsrådet, Ulla Hardelin, poängterar vikten av politikernas delaktighet i arbetet och menar att politikerdagen är ett tillfälle då det finns utrymme att samordna hälso- och trygghetsfrågorna inom kommunen.

Närheten till finska Torneå innebär också att det finns många frågor som är gränsöverskridande och därför samarbetar de båda kommunerna i det preventiva arbetet, exempelvis beträffande ungdomars tillgång till alkohol.

För att skapa utrymme för det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet har man bestämt att de frågorna ska utgöra minst

ett av rådets prioriterade arbetsområden. Hittills har samordnaren Ulla Hardelin enbart uppmärksammat fördelarna med att koppla ihop folkhälsoarbetet med det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Dels eftersom det i princip är samma personer och organisationer som deltar i folkhälsoarbetet, som i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Dels menar hon att det har gjort att brottsförebyggande frågor nu prioriteras tydligare i kommunens arbete. Ulla Hardelin tycker också att det finns många gemensamma nämnare mellan folkhälsoarbetet och det brottsförebyggande arbetet. Som exempel nämner hon det förebyggande arbetet med elevtrygghet i skolan. Till skillnad från andra samordnare ser hon heller inga problem med att det är många medverkande i rådet.

– I rådet är naturligtvis inte alla ledamöter intresserade av alla frågor, men vi har uppnått en god närvaro på rådsmötena. Det är inte heller något tvång att medverka, utan de ledamöter som kommer är där för att de tycker att de kan tillföra något.

UPPGIFTEN SOM SAMORDNARE

Ulla Hardelin är socionom och arbetar halvtid som hälsoplanerare och samordnare i rådet. Hon är sekreterare i Hälso- och trygghetsrådet och i arbetsgrupperna samt har ansvaret för att dokumentera de olika verksamheterna. Hon är den enda i kommunen som har särskilt avsatt tid för att arbeta med rådets frågor och upplever att arbetet många gånger kan bli ensamt. Det kan också vara svårt att motivera och engagera övriga medarbetare inom kommunen. För även om de flesta tycker att det förebyggande arbetet är viktigt, har de redan tillräckligt med uppgifter och har svårt att ta på sig fler. Eftersom det är få kommuner i Norrbotten som har brottsförebyggande råd, saknar hon också ett närliggande nätverk att bolla idéer med och hämta kunskap från.

De beslut som tas i rådet genomförs för närvarande av sex arbetsgrupper, däribland en arbetsgrupp som arbetar med kvinnofrid och en informationsgrupp för alkohol- och drogfrågor inriktad mot ungdomar. Dessutom planeras ett samarbete mellan polisen och gränsföretagarna främst vad det gäller brott mot butiker. Projektet är helt nytt och syftet är att få i gång samtal mellan polisen och före-

tagarna. Till en början ska det genomföras en probleminventering för att kartlägga vilka behov av stöd företagen har. Initiativet till projektet togs av företagen på orten.

EXEMPEL PÅ ARBETSGRUPPER I HAPARANDA

SAMVERKANSGRUPP FÖR KVINNOFRIDSFRÅGOR

Tanken är att samverkansgruppen ska samordna arbetet med kvinnofridsfrågor. En av uppgifterna för arbetsgruppen är därför att kartlägga problembilden och därefter analysera orsakerna. Utifrån den informationen ska de sedan arbeta fram metoder för hur de olika organisationerna inom kommunerna ska arbeta, och samarbeta, när de möter någon som misshandlats, misshandlar eller bevittnar våld mot kvinnor.

I samverkansgruppen, som träffas omkring fyra gånger per år, medverkar tio representanter från bland annat socialtjänsten, kvinno- och brottsofferjouren, polisen, kriminalvården, vårdcentralen och åklagarmyndigheten. För att sprida kunskap om våld mot kvinnor till andra inom kommunen ska samverkansgruppen bland annat anordna utbildningar och sprida information om exempelvis lagstiftning och nya arbetsätt. Dessutom har de utformat en gemensam generell handlingsplan, som innehåller specifika handlingsplaner för respektive organisation. Syftet med handlingsplanen är både att tydliggöra arbetsättet vid kvinnofridsbrott inom den egna organisationen, liksom mellan de olika organisationerna.

INFORMATIONSGRUPPEN FÖR ALKOHOL OCH DROGER

Haparanda kommun har tidigare medverkat i ett EU-projekt tillsammans med andra kommuner i både den finska och svenska delen av Tornedalen. Syftet var att arbeta fram en gränsöverskridande strategi för de lokala aktörerna, bland annat genom att skapa förutsättningar för att arbeta preventivt. För att få kommunerna i regionen att anta den gemensamma strategin prioriterades arbetet med att politiskt förankra arbetet på såväl lokal, regional, nationell som internationell nivå. Utgångspunkten för arbetet var därför ett seminarium där de finska respektive svenska strategierna diskuterades och beslutsfattarna fick ge sin syn på en gemensam strategi och

hur den bör genomföras.

Den strategi som utarbetades inom projektet innehöll olika typer av föräldrastöd, exempelvis ett föräldraråd som samordnar arbetet med föräldrar samt utbildning och information om droger till både elever och skolpersonal. Det har dessutom genomförts insatser för att stödja ungdomar att delta i gemensamma fritidsaktiviteter. När EU-projektet avslutats fortsatte arbetet inom Hälso- och trygghetsrådet.

Till de uppgifter som drivits vidare inom det lokala rådet hör att försöka minska brottsliga aktiviteter och bruket av droger genom att stödja barn och ungdomar så att de vill och kan delta i organiserad verksamhet. Bland annat har en kartläggning genomförts av i vilken utsträckning barn och ungdomar deltar i organiserad fritidsverksamhet. Dessutom försöker man skapa gemensamma aktiviteter och arrangemang över kommun- och landsgränserna. Bland annat strävar man efter att regler och normer, exempelvis när ungdomsdiscon eller konserter ska sluta, är gemensamma på alla orter.

Det brottsförebyggande rådet i Malmö arbetar med att stödja stadsdelarna

Uppgiften för det "centrala" rådet i Malmö är att upprätta en brottsförebyggande strategi och handlingsplan för hela kommunen. Syftet är att strategin ska tillämpas i stadsdelarna och i berörda förvaltningar. Uppgiften för Malmö stads samordnare är därför att stödja stadsdelarna.

Malmö är Sveriges tredje största stad med drygt 265 000 invånare. Tidigare var det en utpräglad industristad, men på senare tid har även tjänstesektorn utvecklats. En något högre andel av invånarna är födda utomlands, jämfört med Göteborg och Stockholm. Malmö har också den högsta öppna arbetslösheten av de tre städerna. Liksom i övriga storstäder är brottsligheten hög. År 2002 anmäldes det cirka 20 600 brott per 100 000 invånare, till skillnad från rikets genom-

snitt på 13 700. Enligt polisen i Malmö är väskryckning ett av de brott som ökat mest och de har nästan fördubblats sedan år 1998. Periodvis sker det också många ungdomsrån, och generellt har det skett en ökning sedan slutet av 1990-talet. Precis som i övriga landet är det emellertid tillgreppsbrottligheten som utgör den största andelen av de polisanmälda brotten. Av dem gäller de flesta anmälningarna bilbrott även om biltillgreppen har minskat under senare år.

DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDETS ORGANISATION

År 1999 togs det ett politiskt beslut att inrätta ett lokalt brottsförebyggande råd i Malmö. Som i de flesta andra lokala råd lyder det under kommunstyrelsen, men skiljer sig så till vida att ledamöterna enbart är företrädare för de politiska partierna, sju ordinarie förtroendevalda och fem ersättare. Som stöd till rådet finns det i stället en tjänstemannagrupp med enbart representanter från den offentliga sektorn.

Samordnaren för det lokala brottsförebyggande rådet, Mariana Mauritzon, är tjänsteman och kopplad både till rådet och tjänstemannagruppen. Hon tycker att det är viktigt att de brottsförebyggande och trygghetskapande frågorna finns på politisk nivå i alla förvaltningar.

– Annars finns det risk att arbetet blir något påklistrat, som bara syns på ytan, säger hon och fortsätter:

– Det är också viktigt att det finns tunga politiker med, som ser positivt på arbetet. Lika viktigt är det att det finns ledamöter från alla politiska partier, även de små.

Enligt Mariana Mauritzon är det av stor betydelse att cheferna i kommunen lyckas förankra det brottsförebyggande och trygghetskapande arbetet i den ordinarie verksamheten. En annan förutsättning för det brottsförebyggande arbetet är att alla aktörer kan enas om en gemensam problembild. Exempelvis kan mediernas bild av brottligheten, som inte alltid överensstämmer med verkligheten, påverka både allmänheten och den egna organisationen. Detta påverkar i sin tur förståelsen för ett långsiktigt preventivt arbete. Därför grundas arbetet i Malmö både på att i samarbete med polisen ta fram en problembild och på de trygghetsundersökningar som kontinuerligt genomförs. Utifrån det arbetet har rådet upprättat

några mer övergripande mål för verksamheten, varav ett av de mer konkreta är att ungdomsbrottsligheten årligen ska minska med fem procent. För att få en motkraft till mediernas bild finns det också en informatör inom kommunen som har i uppdrag att sprida en mer nyanserad information, bland annat genom Malmö Stads tidning Vårt Malmö.

SAMORDNARENS UPPGIFT

Enligt den brottsförebyggande strategin Malmö trygg och säker stad är det stadsdelarna som inom sin ordinarie verksamhet ska arbeta brottsförebyggande. Samordnaren ska därför koordinera verksamheterna i stadsdelarna och stödja dem i deras arbete med att bilda lokala råd och driva projekt. I hennes uppgifter ingår också att ansvara för uppföljning och utvärdering av verksamheten. Till skillnad från motsvarande verksamhet i Göteborg, där det finns ett brottsförebyggande kansli med nio anställda, arbetar Mariana Mauritzon ensam. I stället samarbetar hon mycket med dem som arbetar med den tobak-, alkohol- och drogförebyggande strategin. I Malmö har det drogpreventiva arbetet varit utgångspunkten och de har haft mer resurser både ekonomiskt och personellt.

– Eftersom målgruppen ofta är densamma har det brottsförebyggande arbetet tagit fart tack vare det drogförebyggande arbetet, säger Mariana Mauritzon.

I TJÄNSTEMANNAGRUPPEN INGÅR:

- Polischefen
- Chefsåklagaren
- Kriminalvårdscheferna
- Representant från hälso- och sjukvården
- Stadsarkitekten
- Avdelningschefen för Gatukontoret
- Två representanter från grundskolan
- Stadsdelscheferna
- Representant för individ- och familjeomsorgen
- Representant för fritidsförvaltningen
- Säkerhetssamordnaren

**TILL RÅDETS OCH TJÄNSTEMANNAGRUPPENS UPPGIFTER
HÖR BLAND ANNAT ATT:**

- Fungera som en kontaktpunkt för de lokala aktörer som vill delta i ett brottsförebyggande arbete.
- Verka opinionsbildande och sprida kunskap om trygghetsskapande arbete bland malmöborna.
- Ta initiativ till att bilda nätverk och arbetsgrupper.
- Sprida kunskap om brottsförebyggande åtgärder genom bland annat utbildningar och seminarier.
- Följa brottsutvecklingen och göra statistiken tillgänglig för dem som arbetar med brottsförebyggande frågor.
- Ansvara för att olika studier, exempelvis trygghetsmätningar, genomförs.
- Ge stöd och utbildning till stadsdelarna i deras arbete med att bilda lokala råd.
- Följa upp och utvärdera de åtgärder som vidtas i det brottsförebyggande arbetet.

Källa: Malmö – trygg och säker stad. Strategi för det brottsförebyggande arbetet samt handlingsplan 2002 – 2003.

ARBETET I STADSDELARNA

För närvarande finns det lokala råd eller liknande verksamheter i tre av de tio stadsdelarna. I stadsdelen Rosengård har det nybildats en lokal styrgrupp för det brotts- och drogförebyggande arbetet. Stadsdelen har en komplex struktur med stor inflyttning, få förvärvsarbetande och många med utländsk bakgrund. När samordnaren i Rosengård, Annika Nielsen, tillträdde sin tjänst inledde hon med att anordna en så kallad sökkonferens för att få ett brett engagemang. Omkring 60 personer från bland annat fritidsverksamheten, skolan, polisen, individ- och familjeomsorgen, föreningar och fastighetsägarna deltog i konferensen. Syftet var att ta reda på vilka behov som deltagarna tyckte var viktigast att prioritera i stadsdelen. Utifrån det bildades en arbetsgrupp med tio representanter för olika verksamheter. Arbetsgruppens uppgift har varit att utarbeta ett policydokument med tillhörande handlingsprogram för stadsdelens brotts- och drogförebyggande arbete.

I MALMÖ EFTERFRÅGAR POLITIKERNA UTVÄRDERINGAR

För att få kunskap om de insatser och åtgärder som genomförs är meningsfulla vill Malmö stad satsa mycket på utvärderingar och uppföljningar. Framför allt är politikerna i rådet mycket angelägna om det. Mariana Mauritzon konstaterar dock att det saknas tillräcklig erfarenhet av att arbeta med utvärderingar liksom det saknas kontakter med erfarna forskare och utvärderare. Därför ska hon bygga upp ett nätverk av forskare och andra personer som kan bidra till att utvärdera projekt. I samband med att det lokala rådet initierar olika projekt och åtgärder planeras det också för utvärdering.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER I MALMÖ

OPINIONSBILDANDE INSATSER

På webbplatsen för det brottsförebyggande arbetet i Malmö finns bland annat brottstatistik från polisen. Tanken är att uppgifterna på sikt ska finnas på en digital karta för att effektivt kunna utnyttjas av stadsdelarna i deras arbete. En annan opinionsbildande insats är att man tagit fram en utställning om det brottsförebyggande arbetet som ska användas av medborgarkontoren.

ÅTGÄRDER FÖR TRYGGHET I SKOLAN

I samverkan mellan polisen, ungdomsåklagaren och stadsjuristen har materialet Att anmäla brott utarbetats. Materialet innehåller anvisningar till personalen i skolorna om hur de ska hantera brott i skolan. Även om det ännu inte har tagits fram någon statistik över vilka brott som anmälts av skolorna, upplever polisen att skolorna anmäler fler brott än tidigare. Många rektorer har också tagit kontakt med polisen i ärenden då de känt sig tveksamma. Enligt Malmö stads verksamhetsuppföljning tycker de flesta rektorerna att materialet är ett stöd i arbetet och att samarbetet med närpolisen fungerar bra. När det gäller yngre elever, under femton år, väljer en del skolor att göra anmälan till socialtjänsten.

TRYGGHETSSKAPANDE ASPEKTER I DEN FYSISKA PLANERINGEN

För att ge Stadsbyggnadskontoret förutsättningar för att beakta det brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektivet i arbetet med den fysiska planeringen av staden anordnades ett heldagssemi-

narium. Seminariet kompletterades även med workshops och trygghetsvandringar. Stadskontoret har också utarbetat riktlinjer för hur trygghetsaspekter konkret ska införlivas i planeringsarbetet.

TRYGGHETSVÄRDARNA

På liknande sätt som i stadsdelen Rinkeby i Stockholm finns det ett flertal både hel- och deltidsanställda trygghetsvärdar i centrala Malmö. Deras uppgift är att vara värdar och hjälpa malmöbor och besökare. De ska också fungera som ”ögon på stan” och vara extra uppmärksamma på, och rapportera om, exempelvis skadegörelse och andra brister.

SOCIALARBETARE FÖR UNGDOMAR

För att ytterligare öka tryggheten i centrala Malmö har det lokala rådet tagit initiativ till ett projekt där fem socialsekreterare arbetar på fältet på kvällar och nätter. Socialsekreterarnas uppgift är att stödja ungdomarna både genom att finnas tillhands, och sätta tydliga gränser inom ramen för sitt myndighetsuppdrag. Det som främst skiljer personalen i projektet från fältassistenter generellt är att de har kvar sitt myndighetsuppdrag som socialsekreterare, dock utan utredningsansvar. När de exempelvis uppmärksammar en ung person som far illa gör de alltid en anmälan till socialtjänsten och/eller polisen. De är då noga med att informera personen i fråga om det och att de även kommer att ta kontakt med föräldrarna. De följer också upp anmälan genom att stämma av med familjen att de fått den hjälp de behöver. Arbetet i projektet sker i tre nivåer: generellt med alla ungdomar, exempelvis vid skolavslutningar, specifikt med riskgrupper samt med enskilda ungdomar som har problem.

I Kalmar finns det flera områdesgrupper som arbetar brottsförebyggande

Trots att Kalmar är en kommun med endast 60 000 invånare, har man valt en organisationsform med ett centralt övergripande råd och flera lokala råd. Utgångspunkten är att engagera dem som bor och verkar i kommundelarna för att ta tillvara deras erfarenheter och idéer.

Kalmar är en genomsnittskommun beträffande exempelvis arbetslöshet och andel invånare med försörjningsstöd. Antalet anmälda brott per 100 000 invånare är dock lägre än i övriga landet. År 2002 anmäldes det cirka 11 700 brott per 100 000 invånare i Kalmar kommun, vilket är cirka 2000 färre än riksgenomsnittet. Utifrån de strukturella förutsättningarna i kommunen är både den anmälda stöld- och våldsbrottsligheten som förväntad (BRÅ, 2002). Ett undantag är antalet anmälda bostadsinbrott som är dubbelt så många (närmare 400 per 100 000 invånare) som riksgenomsnittet. Därför arbetar polisen i Kalmar bland annat särskilt med att försöka minska antalet bostadsinbrott. Under sommaren ökar befolkningen både i Kalmar kommun och i övriga länet, vilket enligt polisen leder till en viss ökning av våldsbrotten och andelen stölder ur bil.

DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDETS ORGANISATION

Rådet för ett tryggare Kalmar bildades år 2001 och lyder under kommunstyrelsens arbetsutskott. Verksamheten är kommunövergripande och i rådet medverkar ordförandena i de fem lokala råd som finns i kommunen. De lokala råden organiseras i kommundelarna och de ser olika ut i olika områden. Exempel på dem som är engagerade är ungdomar och andra boende i området, fastighetsägare, affärsidkare, representanter för kyrkan, skolan, socialtjänsten, polisen och föreningsaktiva. Därutöver stöttar flera av kommunens förvaltningar råden inom sina respektive kompetensområden. Organisationen påminner till viss del om storstädernas organisation, där det finns lokala brottsförebyggande råd i flera stadsdelar, men där ett centralt råd beslutar om de mer övergripande frågorna.

Det centrala rådet i Kalmar har i uppgift att samordna verk-

samheten i de lokala råden och redovisa aktiviteter och projekt till kommunstyrelsens arbetsutskott. De ska också arbeta med kommunövergripande aktiviteter. I nuläget finns det fem aktiva lokala råd och målet är att det på sikt ska finnas lokala råd i alla 12 kommundelarna. Störst vikt läggs dock på att stötta och utveckla de lokala råd som redan är verksamma.

– Vi vill arbeta med de råd som redan är aktiva och stabilisera arbetet där och lära av de erfarenheterna, säger Ann-Sofie Lagercrantz, projektledare för Rådet för ett tryggare Kalmar.

PROJEKTLEDARENS UPPGIFTER

Projektledaren har i uppdrag att stödja verksamheten i de lokala råden och hon ska också fungera som en länk mellan kommunstyrelsen och råden. Det är till exempel hon som informerar kommunstyrelsens arbetsutskott om den verksamhet som bedrivs ute i områdena. Ann-Sofie Lagercrantz är anställd som utredningssekreterare av kommunen och arbetar halvtid som projektledare för Rådet för ett tryggare Kalmar. Det finns cirka 100 000 kronor avsatta för att driva brottsförebyggande projekt och det är projektledarens uppgift att hjälpa råden att hitta andra finansierare.

FÖR- OCH NACKDELAR MED ORGANISATIONEN

I samband med att Ann-Sofie Lagercrantz tillträdde som projektledare samlade hon in de erfarenheter som hittills fanns av det brottsförebyggande arbetet. Hon fann bland annat att strukturen med flera lokala råd skapar stort engagemang hos allmänheten. Några av företrädarna för de lokala råden tycker dock att de inte på allvar får ta del av det brottsförebyggande arbete som bedrivs inom ramen för socialförvaltningen, skolan och fritidsgårdarna. Det bekräftas av att en del tjänstemän som är representerade i råden många gånger anser att det är lättare att samarbeta med andra tjänstemän och etablerade organisationer, bland annat eftersom de har gemensamma erfarenheter. Dessutom saknar övriga representanter ofta ett tydligt mandat från någon organisation, vilket är betydelsefullt för möjligheten att kunna driva igenom idéer.

– Men på sikt tror jag att samverkan kan ge ett bra resultat, att man har en gemensam bild att arbeta kring, menar Ann-Sofie Lagercrantz.

Visionen för Rådet för ett tryggare Kalmar är bland annat att skapa en kommun där alla kan känna trygghet och omtanke, att vara en kommun med drogfria ungdomar och där ungdomarna upplever att de har en framtid och kan vara med och påverka samhällsutvecklingen.

I KALMARS HANDLINGSPLAN FÖR BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE LYFTS FÖLJANDE MÅL FRAM:

- Minskad otrygghet
- Minskad skadegörelse och stöld
- Få bort ungdomsgäng som bråkar och slåss
- Erbjudna unga lagöverträdare medling
- Att fokusera på barn och ungdomar
- Stödja pågående brottsförebyggande arbete
- Ta tillvara människors engagemang

Utöver det arbete som pågår i de lokala brottsförebyggande råden arbetar Rådet för tryggare Kalmar med övergripande brottsförebyggande frågor. Dit hör bland annat föräldrastöd och andra metoder för att stimulera tidiga åtgärder, samverkan och kunskaps-spridning för ökad kvinnofrid samt arbete för att förebygga främ-lingsfientlighet och rasism.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER I KALMAR

DET LOKALA RÅDET I NORRA CENTRALORTEN

Enligt polisens trygghetsmätning tycker invånarna att de största problemen i området är klotter, skadegörelse och otrygghet. I det lokala rådet arbetar de därför bland annat med grannsamverkan och kvälls- och nattvandring. De har också etablerat olika ungdomsaktiviteter och i samarbete med polisen och skolan anordnat föräldramöten för att informera om narkotikasituationen i området. Förutom en redovisning av narkotikasituationen i området fick föräldrarna delta i en föreläsning om aktivt föräldraskap och om hur de bör agera om de misstänker att ungdomar använder narkotika.

VARIANT AV MEDLING I DEN NORRA CENTRALORTEN

Vid ett tillfälle uppstod en konflikt mellan två etniska minoriteter. Konflikten gick så långt att ingen av de båda grupperna vågade skicka sina barn till skolan eftersom de var rädda för repressalier från varandra. Därför vände sig en av grupperna till det lokala rådet för att få hjälp. Samtalet med det lokala rådet resulterade i en okonventionell form av medling. Utgångspunkten var att det var de båda grupperna som ägde problemet, och det var också de som skulle lösa det. Varje grupp utsåg två representanter som skulle tala för dem under medlingen. Först diskuterade företrädarna själva med medlaren, för att sedan samtala tillsammans. Lösningen blev att båda grupperna konstaterade att de måste samexistera, men att de för den skull inte behöver vara överens.

DET LOKALA RÅDET I ROCKNEBY – ETT LANDSORTOMRÅDE EN OCH EN HALV MIL UTANFÖR TÄTORTEN

I området upplevs klotter, inbrott i sommarstugor och rekrytering av barn och ungdomar till främlingsfientliga organisationer som problem. Det lokala rådet har därför bland annat ordnat föräldraföreläsningar om droger och intolerans. De satsar också på vuxenvandringar och på att sprida kunskap om brottsförebyggande arbete.

För att ungdomarna ska stanna kvar i området och inte åka in till centrala Kalmar arrangeras olika aktiviteter i området. Det lokala rådet skapade bland annat förutsättningar för att bygga en ishockeyrink för både inlines och hockey. Rinken sponsrades av företaget i området.

Ett drog- och brottsförebyggande kansli i Täby

På det drog- och brottsförebyggande kansliet i Täby samarbetar en drogsamordnare och en brottsförebyggare. I kommunen genomförs kontinuerligt drogvaneundersökningar och trygghetsmätningar. De ligger sedan till grund för hur arbetet ska organiseras.

Täby kommun ligger strax norr om Stockholm och har drygt 60 000 invånare. Medborgarna i kommunen är generellt mer välutbildade och välbärgade än riksgenomsnittet. I kommunen finns det bara ett fåtal områden med hyreslägenheter och där ser befolkningsstrukturen något annorlunda ut än i övriga kommunen. Den öppna arbetslösheten är också mycket låg både i förhållande till länet och riket.

I Täby anmäls det få brott, både jämfört med länet och med riket som helhet. År 2002 anmäldes cirka 9 300 brott per 100 000 invånare, jämfört med 18 300 i övriga länet och 13 700 i riket. Volymmässigt står, liksom i de flesta kommuner, tillgreppsbrottsligheten för flest antal anmälningar och av dem är det bilbroten som dominerar. Baserat på kommunens strukturella förutsättningar är dock den anmälda stöldbrottsligheten lägre än förväntat, medan antalet anmälda våldsbrott är i linje med förväntad nivå (BRÅ, 2002).

DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDETS ORGANISATION

Det lokala brottsförebyggande rådet i Täby, Trygg i Täby, har funnits sedan år 2001 och från att tidigare ha varit ett projekt, har verksamheten permanentats. Rådets föregångare, Föräldrakraft, som främst arbetade för att förebygga brott och droger bland unga i kommunen, bildades redan i början av 1990-talet. Arbetet i Föräldrakraft ledde till att det år 1996 startades ett kansli, Täby förebyggande kansli. Kansliet finns fortfarande kvar, men lyder nu under det lokala rådet. På kansliet arbetar en drogförebyggare och en brottsförebyggare på heltid. Det finns också en polis, som arbetar 20 procent, knuten till verksamheten.

Det lokala rådet ansvarar både för drog- och brottsförebyggande

frågor. Rådets styrgrupp och medarbetarna i det förebyggande kansliet träffas fem gånger per år. I styrgruppen medverkar ordföranden i socialnämnden, närpolischefen, hälsosamordnaren, företrädare för grannsamverkan, företagarföreningen, tekniska kontoret och landstinget.

Verksamheten har hela tiden haft en stark politisk förankring, vilket samordnarna upplever som en förutsättning för det lokala arbetet, eftersom det ger tydliga direktiv på hur arbetet ska genomföras och vad som ska prioriteras. All verksamhet som initieras av kansliet ska också förankras i styrgruppen. Kansliet förvaltar 140 000 kronor och rådet har 60 000 kronor till förfogande per år. Projekt och insatser finansieras framför allt av de samarbetspartners som är involverade.

SAMORDNARNAS UPPGIFTER

Samordnaren för det brottsförebyggande arbetet Bo Hammerin och hans kollega Lil Froby anser att deras uppgifter som samordnare främst handlar om att sprida kunskap och nya idéer. De är också kontaktskapande mellan olika förvaltningar inom kommunen. De arbetar själva inte praktiskt med det drog- och brottsförebyggande arbetet utan ska initiera insatser och skapa förutsättningar för att de ska kunna genomföras. Utvärdering och uppföljning av insatser anser de dock är ett problem. De menar att de saknar verktygen och kunskapen. Det finns inte heller någon enhet för forskning och utveckling inom kommunen som de kan få stöd av.

Kansliet är, liksom Brottsförebyggande centrum i Rinkeby, placerat i ett allaktivitetshus nära Täby centrum. De ser det som en fördel att sitta där det rör sig mycket folk. Trygg i Täby är relativt känt bland invånarna i kommunen, men Bo Hammerin och Lil Froby tycker ändå att det är svårt att nå ut med sitt budskap och berätta om Trygg i Täbys aktiviteter. För att underlätta informations-spridningen finns det en informatör i kommunen som har ansvar för Trygg i Täby. Bland annat har de en egen spalt i kommunens tidning och en webbplats. De har också producerat en broschyr om verksamheten och den har skickats ut till alla hushåll i kommunen.

VERKSAMHETEN I DET LOKALA RÅDET

Det lokala rådet har som främsta uppgift att initiera och samordna de trygghetskapande insatserna i kommunen. De konkreta brottsförebyggande insatserna genomförs sedan i ”arbetsgrupper”. Enligt en trygghetsundersökning som genomfördes år 2002 visade det sig att medborgarna främst stördes av inbrott, klotter, skadegörelse och trafik. Det är också de områden som främst prioriteras i det lokala rådet.

Trygghetsundersökningen har beställts från Rikspolisstyrelsen och lett till ett åtgärdsprogram mot brott. Programmet innehåller tio punkter där hälften är olika typer av informationsinsatser. Andra prioriterade områden är grannsamverkan både i villaområden och i flerfamiljshus, medling med konsekvensprogram samt klotterprojekt och nattvandring.

Även om det begås relativt få brott i Täby, jämfört med övriga kommuner i Stockholms län, visade trygghetsundersökningen att Täbyborna generellt är mer oroliga än i övriga landet.

– De är ofta inte oroliga över sin fysiska säkerhet, snarare över den materiella, säger Bo Hammerin som främst arbetar med brottsförebyggande frågor.

Det är en av anledningarna till att det i kommunen finns en välutvecklad grannsamverkan. Sammanlagt finns det 200 kontaktpersoner som tar emot tips och varningar från polisen, för att sedan sprida informationen i sina bostadsområden. Totalt är 8 000 hushåll knutna till verksamheten.

– Vi lyfter fram grannsamverkan mycket i kommunen. Bland annat genom grannsamverkansdagen, berättar Bo Hammerin.

Då anordnas föreläsningar och årets brottsförebyggare koras. Årets brottsförebyggare kan vara både privatpersoner och föreningar och pristagaren tilldelas 10 000 kronor för sina insatser. Hittills har grannsamverkan mest förekommit i villaområden, men polisen arbetar också för att få igång verksamhet i flerfamiljshus.

EXEMPEL PÅ ANDRA AKTIVITETER I TÄBY

UNGDOMSARBETE I TÄBY

Organisationen Trygg i Täby främjar ett nära samarbete mellan drog- och brottsförebyggande arbete. Lokala undersökningar antyder att invånarna i Täby har en liberal syn på alkohol, vilket också visar sig bland ungdomarna. Föräldrakraft är en kommunal förebyggande verksamhet där barnomsorgen, skolan, fritidsgårdarna och polisen samverkar för att förebygga missbruk, kriminalitet och våld bland barn och ungdomar. Projektet vänder sig både till föräldrar och till dem som arbetar med barn och ungdomar inom kommunen. De anordnar bland annat nattvandringar och föräldraföreläsningar för föräldrar inom både för-, grund- och gymnasieskola.

Nattvandringarna anordnas tillsammans med fritidsgårdarnas fältgrupp. Fältgruppen arbetar också med metoden Snabba insatser. Det innebär att fältgruppen kopplas in när det visat sig finnas problem bland och runt en grupp ungdomar. Problemen får inte vara så stora att det lett till en anmälan hos polis eller socialtjänst. När fältgruppen ringat in problemen ska det i första hand resultera i en föräldrainsats, oftast ett föräldramöte där problemet lyfts fram och där föräldrar ges möjlighet att skapa kontakt med varandra.

SAMARBETE MED NÄRINGSLIVET

Det finns även ett nära samarbete mellan Trygg i Täby och det lokala näringslivet, exempelvis försäkringsbolag, Rotary, Lions och företagareföreningen. Bland annat samarbetar man för att ordna feriearbete åt 100 ungdomar mellan 14 och 17 år. Bakgrunden till projektet är bland annat att det förekom många snatterier i butikerna runt Täby centrum. Företagen fick i uppdrag att tillhandahålla bra praktikplatser som sedan finansieras av socialkontoret. Förhoppningen är att arbetet i butikerna ska göra att ungdomarna känner en tillhörighet med det lokala näringslivet och därigenom ha en förebyggande effekt mot bland annat snatterier.

Aktivt arbete med att ta fram problembilden i Helsingborg

I Helsingborg är polisen mycket aktiv i det lokala brottsförebyggande rådet. Rådets sekretariat arbetar också mycket med brottsstatistik och probleminventering. De uppgifterna ligger sedan till grund för att utarbeta både kortsiktiga och långsiktiga insatser.

Helsingborg ligger i nordvästra Skåne och har knappt 120 000 invånare. Staden har mycket genomfartstrafik till kontinenten i och med närheten till Danmark, med färja tar det omkring 20 minuter till Helsingör. Det kan vara en av anledningarna till att den anmälda brottsligheten är hög i förhållande till kommunens storlek, och till länet i övrigt. År 2002 anmäldes cirka 18 600 brott per 100 000 invånare, till skillnad från 15 200 i övriga länet. Bilbroten är den största enskilda brottstypen och motsvarar närmare 30 procent av de polisanmälda brotten. Baserat på uppgifter om kommunens strukturella förutsättningar är också den anmälda stöldbrottsligheten mycket högre än förväntat, medan våldsbrotten överensstämmer med den förväntade nivån (BRÅ, 2002).

DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDETS ORGANISATION

Det lokala brottsförebyggande rådet bildades år 1997 på initiativ av de ledande politikerna. När beslutet togs var alla partier eniga, något som har varit positivt för den fortsatta utvecklingen av verksamheten.

DET LOKALA RÅDETS ORGANISATION

I ledningsgruppen medverkar:

- Politiker från majoriteten i kommunstyrelsen
- Politiker från oppositionen i kommunstyrelsen
- Kommunstyrelsens förvaltning
- Polismyndigheten
- Brottsofferjouren
- Rådets sekretariat

– Verksamheten bygger på att politikerna är engagerade och aktiva, oavsett politisk tillhörighet, säger den lokala samordnaren Rolf Karring.

– Därför är det viktigt att det väljs rätt folk från partierna som ska delta i det brottsförebyggande rådet.

Till skillnad från många andra lokala råd har man i Helsingborg valt att inom rådet ha en särskild ledningsgrupp. När rådet startade medverkade endast de som i dag motsvarar ledningsgruppen, men organisationen har sedan successivt utökats och i dag ingår cirka 20 ledamöter. Bland andra medverkar en representant från bankbranschen och även en elevrepresentant. Det är ledningsgruppens uppgift att sammankalla till möten och planera dagordningen. De träffas också utöver de ordinarie rådsmötena. Rolf Karring menar att det är viktigt att de som är representerade i rådet är engagerade och intresserade av det brottsförebyggande arbetet. Vilka som ska ingå i rådet är hela tiden en öppen diskussion och de som inte engagerar sig tillåts inte längre delta i rådet. För att ett sådant stort råd ska fungera är det, enligt Rolf Karring, viktigt att de som arbetar i ledningsgruppen, arbetar för att sprida engagemanget, exempelvis genom att skapa förutsättningar för alla att komma till tals på mötena.

SEKRETARIATETS UPPGIFTER

På sekretariatet arbetar tre personer, en från kommunen och två poliser, med att utifrån analyser och probleminventeringar upprätta en långsiktig strategi och planera för relevanta insatser. Andra uppgifter är att sprida information om den brottsförebyggande verksamheten och ansvara för att den utvärderas. För att nå ut med så mycket information till allmänheten som möjligt har rådet en aktiv dialog med medierna, men de arbetar också med punktinsatser, som exempelvis att dela ut flygblad, eller sätta upp anslag i ett bostadsområde där det inträffat ovanligt många inbrott eller liknande. Sekretariatet ansvarar för en budget på ungefär 900 000 kronor som ska täcka löpande kostnader och vissa kostnader för projekt. Flertalet projekt delfinansieras också av andra aktörer, exempelvis företagarföreningar eller försäkringsbolag.

KONKRET ARBETE MED PROBLEMINVENTERING

Kenneth Karlsson är polis och arbetar i sekretariatet, men har också ansvar för kontakten med tio kommuner i Nordvästra Skåne, ett nätverk som kallas NOSAM. En av hans primära uppgifter är att ansvara för brottsstatistiken och dagligen följa upp brottsligheten i regionen för att sprida informationen både till närpolisen och till de lokala råden. Bland annat arbetar de med LUPP, en lokal uppföljnings- och prognosprocedur, som är en metod för att göra prognoser över hur enskilda brottstyper varierar vid olika tider och områden.⁴ Metoden använder de både generellt och specifikt inriktat mot bilbrott. Exempelvis kan uppgifterna användas för att snabbt nå ut till de boende i ett område där det tillfälligt är ovanligt många brott.

– Vid flera tillfällen har medlemmar från rådet varit ute och informerat boende i bostadsområden om hur de skulle kunna skydda sig (mot brott), förklarar Rolf Karring som är ansvarig för att planera och samordna det brottsförebyggande arbetet.

EXEMPEL PÅ MÅL FÖR DET BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETET ÅR 2003:

- Fortsätta utvecklingen av samarbetet med skolorna, bostadsföretagen, bankerna, detaljhandeln och företagen.
- Fortsätta stödet till EXIT, KRIS och Kvinnojouren.
- Samordna vuxnas insatser i city.
- Utveckla program för ungdomar i riskzon.
- Stärka samarbetet med kommunerna i NOSAM (Nordvästra Skåne).
- Få fler aktörer att tänka och handla brottspreventivt.

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER I HELSINGBORG

SAMARBETSPROJEKT MELLAN DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET, BANKEN OCH NÄRINGSLIVET

I Helsingborg genomfördes en stor kampanj för att motivera invånarna att handla med kort. Temat var ”Hjälp till att göra Helsingborg

4) Mer information om metoden finns i idéskrift nummer 8, Lupp. En lokal uppföljnings- & prognosprocedur i problemorienterat arbete mot brott.

ännu tryggare! Betala med kort”. Enligt både en trygghetsmätning och polisens anmälningsstatistik var det problem i Helsingborg med rån, framför allt utsattes anställda i bank och butik, men också deras kunder. Förhoppningen med projektet var att antalet rån skulle minska om kunderna använde kontanter i mindre utsträckning. Invånarna i Helsingborg uppmuntrades att använda kort genom att Föreningssparbanken under år 2001 skänkte 10 öre per kortköp till en fond för en säker stad. Informationen spreds bland annat via en folder och andra informationsinsatser. Pengarna som samlades in till fonden har bland annat använts till att finansiera en konferens om brottsförebyggande för butiker och ett projekt för att öka äldres trygghet. De har också använts till att årligen utse den säkraste butiken i staden. Som en uppmuntran och för att butiken är ett föredöme för andra premieras den med 15 000 kronor.

ÄLDRES RÄTT TILL TRYGGHET

Enligt det lokala rådet i Helsingborg finns det en ökad risk för äldre att utsättas för stöld eller rån i samband med att de tar ut pengar. Många äldre tar ut mycket stora summor pengar i samband med pensionsutbetalning, något som de kriminella ofta är medvetna om. Därför besökte personalen i sekretariatet bankerna i Helsingborg för att diskutera med pensionärerna och informera om vikten av att inte ta ut stora summor pengar och uppmuntra dem att använda betalkort. Dessutom anordnades informationsmöten med äldre i samarbete med Pensionärernas riksorganisation (PRO). Arbetet med att öka tryggheten för äldre i Helsingborg resulterade i en skrift och en film Äldres rätt till trygghet med tips till äldre för att öka deras säkerhet.

BILBROTTLIGHET

I Helsingborg, och i övriga nordvästra Skåne, arbetar de lokala brottsförebyggande råden på bred front mot bilbrottlighet. Bland annat har de bedrivit en omfattande kampanj på tema Töm bilen själv. Under ett par dagar arbetade ett tjugotal personer frivilligt med att informera bilister som parkerade på särskilt utsatta platser, om vikten av att tömma bilen. Det producerades också reklamjingle för radion och andra informationsinsatser.

På två parkeringar i centrala Helsingborg arbetar ett flertal parkeringsvärdar med att hjälpa bilister till rätta och med att informera dem om olika turistattraktioner i staden. Indirekt är det också deras uppgift att hålla ett öga på parkeringen. Parkeringsplatserna är bemannade på dagtid när flest människor besöker centrum för att handla. Projektet sker i samarbete med bland annat ett försäkringsbolag och tekniska förvaltningen. Parkeringsvärdarna finansieras via arbetsförmedlingen på orten. De får utbildning i etik och moral, hjärt- och lungräddning och turism.

PREMIERING AV INSATSER INOM SKOLAN

För att uppmärksamma och stödja värdegrundsarbete i förskolor och skolor avsatte Helsingborgs stad särskilda pengar. Förskolor, grundskolor, gymnasieskolor och fritidsgårdar fick själva skriftligen anmäla sina projekt. Av alla de projekt som skickades in premierades fyra, bland annat en fredsföreställning med elever i årskurs 4–5 och kamratstödjande verksamhet.

Samverkan med folkhälsoarbetet i Åmål

För att bredda kunskapen om lokalt brottsförebyggande arbete samverkar Åmål med ett flertal kommuner i regionen. Till nätverket har kommunerna också knutit en polis som arbetar deltid med brottsförebyggande frågor.

Dalsländska Åmål, i Västra Götalands län, har knappt 13 000 invånare, varav majoriteten bor i tätorten. Eftersom det inte finns någon högskola i Åmål är det svårt för de unga som vill studera vidare efter gymnasiet att bo kvar på orten.

Brottsligheten i Åmål är låg i jämförelse med både länet och riket. År 2002 anmäldes cirka 9 200 brott per 100 000 invånare, till skillnad från 13 700 i riket. Utifrån kommunens strukturella förutsättningar är dock antalet stöldbrott på förväntad nivå och antalet

anmälda våldsbrott är lägre än förväntat (BRÅ, 2002). Det finns dock vissa områden som polisen är särskilt uppmärksam på. Det gäller exempelvis ordningsstörningar i centrum på kvällar och helger, exempelvis rundkörning med bil och olika ungdomsgrupper.

DET LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDETS ORGANISATION

Liksom i Haparanda samordnas flera frågor i ett gemensamt råd. Folkhälsorådet i Åmål bildades år 1996 och lyder under vård- och omsorgsnämnden. Till de 17 ledamöterna hör politiker och tjänstemän, bland andra chefen för närpolisområde Åmål. I Åmål fungerar Folkhälsorådet som en paraplyorganisation för flera olika arbetsgrupper, däribland den arbetsgrupp som arbetar med brottsförebyggande frågor.

I rådet redogör polisen för brottsutvecklingen och problembilden i Åmål. Utifrån den informationen ger Folkhälsorådet sedan uppdrag till den brottsförebyggande arbetsgruppen. Arbetsgruppen planerar relevanta insatser och ansvarar själva för samordning, genomförande och utvärdering. Därefter återrapporterar de arbetet till Folkhälsorådet. Till det brottsförebyggande arbetet finns omkring 90 000 kronor avsatta för personalkostnader, projekt, studiebesök och annan fortbildning. För att initiera brottsförebyggande projekt söker rådet externa medel.

Målet för det förebyggande arbetet är främst att skapa trygghet och säkerhet i samhället, med speciellt fokus på barn och unga. I övrigt har den brottsförebyggande arbetsgruppen ingen handlingsplan. Däremot har Folkhälsorådet upprättat en övergripande handlingsplan för en treårsperiod.

– Eftersom vi är en sådan liten kommun, så vet vi ganska väl hur det ser ut i kommunen, säger samordnaren Gert Hovbratt.

Folkhälsosamordnaren Gert Hovbratt är initiativtagare till organisationen. För att så många som möjligt ska kunna påverka arbetet har de i Åmål valt att ha förhållandevis många ledamöter i Folkhälsorådet. Liksom andra råd med många ledamöter menar han att det ibland kan leda till att alla ledamöter inte visar samma engagemang i alla frågor. Beslutprocessen i Folkhälsorådet underlättas dock av att det främst är arbetsgrupperna som kommer med idéer och driver igenom projekt. Enligt Gert Hovbratt är också en bred

politisk styrning viktig, eftersom det är svårt att genomföra åtgärder och insatser utan politiska beslut.

SAMORDNARENS UPPGIFTER

Folkhälsosamordnaren Gert Hovbratt är kontaktperson för alla rådets arbetsgrupper. Därför menar han att det inte är möjligt att vara den som driver enskilda insatser och projekt. I stället tycker han att samordnaren ska ”smörja” arbetet och skapa nätverk både inom och utom kommunen.

– Vi är en liten kommun och arbetar nära varandra. Det är mitt uppdrag att stötta varje aktörs engagemang mot ett gemensamt mål, förklarar han.

Tillsammans med övriga kommuner i regionen FyrBoDal, som består av ett flertal kommuner i bland annat Dalsland och Bohuslän, deltar Gert Hovbratt i ett etablerat nätverk inom folkhälsoarbetet och nyligen bildades även ett nätverk när det gäller brottsförebyggande arbete. På nätverksträffarna rapporterar kommunerna om sitt arbete och skapar därigenom en idébank. I nätverket arbetar också en polis på 2,5 procent. Hans uppdrag är bland annat att informera skolorna i regionen om lärarhandledningen Du & Jag, Rätt & Fel (BRÅ, 2002).

I DEN LOKALA BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETSGRUPPEN MEDVERKAR:

- Ordföranden i den lokala brottsofferjouren (BOJ)
- Folkhälsosamordnaren (som också sitter med i Folkhälsorådet)
- Kvinnojouren
- Polisen
- Skolan
- Flyktmottagningen
- En elev från kamratstödet

Ytterligare aktörer adjungeras vid behov, exempelvis näringslivet

EXEMPEL PÅ AKTIVITETER I ÅMÅL

TRYGGARE BUTIKER

Organisationen Svensk Handel uppmärksammade att det förekom ett stort svinn i butikerna i Åmål. Samtidigt avslöjades många ung-

domar i samband med butiksstölder. För att både öka tryggheten för personalen i butikerna och göra ungdomarna medvetna om vad som är rätt och fel startades projektet Tryggare butiker i Åmål. Personalen i butikerna genomgick en säkerhetsutbildning Skydd mot rån i handeln. De fick också ta del av polisens uppgifter om vilka affärer som var hårdast drabbade och vilka varor som var mest stöldbegärliga. Tanken var att göra det lättare för personalen att förebygga brotten, exempelvis genom att skydda vissa varor. Rektorerna i Åmåls skolor fick ansvar för att alla elever i årskurs sju skulle arbeta med ett kapitel om stöld i lärarhandledningen Du & Jag, Rätt & Fel. Ytterligare en åtgärd var att de butiker som medverkade i projektet skulle ha symboler, exempelvis i form av takmobiler, på temat I Åmål stjäls vi inte från varandra.

BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I SKOLAN

I Åmål arbetar de mycket med att involvera ungdomar i det brottsförebyggande arbetet. Varje år utbildar de 30 elever i årskurs åtta till kamratstödjare enligt Hasselamodellen. De har också valt att arbeta på en något annorlunda sätt med lärarhandledningen Du & Jag, Rätt & Fel. Kamratstödjarna utbildas i materialet och för att öka deras delaktighet fungerar de, utifrån lärarhandledningen, som handledare och håller lektioner för elever i mellanstadiet. Syftet är att de ska fungera som positiva förebilder för de yngre barnen.

Även studieledarna i lärarnas arbetslag får utbildning i materialet Du & Jag, Rätt & Fel. Det lokala brottsförebyggande rådet står för kostnaderna, under förutsättning att skolorna aktivt använder materialet på lektionerna.

kapitel 2.

Erfarenheter av lokalt brottsföre- byggande arbete

Antalet lokala brottsförebyggande råd har ökat kraftigt under senare år. Det har i sin tur genererat en hel del erfarenheter om denna typ av lokala samverkansformer. De erfarenheterna tyder bland annat på att de lokala råden har en positiv effekt på det brottsförebyggande arbetet i kommunerna och storstädernas stadsdelar. På många håll i landet bidrar de lokala råden till en förbättrad samverkan och en ökad kunskap om brottsförebyggande arbete på lokal nivå, vilket sannolikt också förbättrar möjligheterna att minska brottsligheten och öka tryggheten.

Skilda förutsättningar och gemensamma nämnare

Eftersom förutsättningarna skiljer mellan landets kommuner har de lokala råden valt att organisera sig på olika sätt. Det finns dock både likheter och olikheter mellan råden.

SAMORDNARNAS FUNKTION

Många samordnare har i uppdrag att inhämta och sprida kunskap om brottsförebyggande arbete och det är de som ska ha överblicken över de projekt som drivs inom kommunen. Samordnarna är även ofta initiativtagare till projekt och föredragande inför det lokala rådet. Flera menar att det är deras uppgift att engagera andra aktörer i det brottsförebyggande arbetet, snarare än att själva driva projekt. I stället bedrivs arbetet ofta i projekt/arbetsgrupper inriktade mot olika frågor och där samordnaren är kontaktperson. Men samordnarnas uppgifter och status skiljer sig åt mellan kommunerna. I flera kommuner har samordnaren stora befogenheter och möjligheter att påverka arbetet, medan andra har en mer administrativ funktion. Det finns också exempel där samordnarna själva är aktivt delaktiga i projekt och driver verksamheter och där samordnarrollen ibland blir underordnad.

Förutsättningarna, både ekonomiskt och personellt, för det brottsförebyggande arbetet skiljer sig också mellan stadsdelarna och kommunerna. I vissa kommuner finns det flera personer som arbetar med samordningen av det brottsförebyggande arbetet, medan andra endast har en begränsad del av sin tjänst avsatt till de uppgifterna. Skillnaderna kan delvis förklaras av kommunstorlek och problembild, men även kommunens ekonomi och politiska prioriteringar påverkar.

FÖRHÅLLET MELLAN DET BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETET OCH FOLKHÄLSOARBETET

I en del kommuner, framför allt i stadsdelar och i mindre kommuner, samordnas det brottsförebyggande arbetet med folkhälsoarbetet. Ibland är även samordnaren för det brottsförebyggande arbetet anställd som folkhälsosamordnare. För de flesta av de råd som intervjuades ingick

också drog- och alkoholförebyggande frågor i deras uppgifter.

Orsaken till den nära kopplingen mellan folkhälsoarbetet och det brottsförebyggande arbetet är bland annat att det i huvudsak är samma personer inom organisationen som berörs av de båda ämnesområdena. I framför allt mindre kommuner kan därför samordning underlätta, eller kanske till och med vara en förutsättning för, det brottsförebyggande arbetet. En annan förklaring är att det i vissa avseenden finns ett nära samband mellan det brottsförebyggande arbetet och folkhälsoarbetet. I ett par av de kommuner som beskrivs i denna idéskrift ingår det brottsförebyggande arbetet som en del av, eller sker i nära samarbete med, folkhälsoarbetet. Hur kommunerna valt att organisera sig skiljer sig åt i övrigt, men de försöker göra skillnad på folkhälsoarbete och brottsförebyggande arbete. En nackdel med samordningen av de båda ämnesområdena skulle kunna vara att ansvaret kan bli för brett och att det då blir svårt att få alla ledamöter delaktiga i arbetet. Av samma anledning kan det finnas en risk att det konkret brottsförebyggande arbetet kommer i bakgrunden. Det har exempelvis uppmärksammats av Haparanda kommun där man därför bestämt att minst ett prioriterat arbetsområde ska vara brottsförebyggande eller trygghetsskapande.

POLISENS ROLL I DET BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETET

Polisen är en viktig aktör i det lokala brottsförebyggande arbetet och medverkar även i de flesta lokala råd. Polisens roll och engagemang i rådet ser dock olika ut i olika kommuner. I vissa råd är de mycket aktiva och även drivande i arbetet, medan de i andra råd endast deltar i begränsad utsträckning. Det finns också exempel på råd där polisen inte ingår. BRÅ:s erfarenheter tyder på att polisens roll har störst betydelse i början av de lokala rådens arbete. När verksamheten sedan blir mer etablerad, och kunskaperna om vilka aktörer som kan delta i det brottsförebyggande arbetet blir större, kan polisens roll förändras. Deras uppgifter blir då ibland mer renodlade (BRÅ, 2003). En viktig uppgift för polisen är exempelvis att bidra med kunskap om problembilden i kommunen. I samtliga de tio råd som har beskrivits i denna skrift finns polisen med som en representant. I några råd är de också knutna till kansli- eller sekretariatsfunktionen och har därigenom en aktiv roll i det brottsförebyggande arbetet.

Några faktorer som underlättar arbetet

Av de erfarenheter som har gjorts i kommunerna går det att få en uppfattning om vad som underlättar det brottsförebyggande arbetet på kommunal nivå. Här presenteras några av de faktorer som har utmärkt sig.

VIKTIGT MED PROBLEM- OCH RESUR SINVENTERINGAR

Erfarenheterna av det arbete som hittills bedrivits i landets kommuner tyder på att ett brottsförebyggande arbete som baseras på lokala problem- och resursinventeringar har bättre förutsättningar att ge effekt på tryggheten och brottsligheten. God kunskap om den lokala situationen kan underlätta arbetet med att prioritera verksamheter och effektivt utnyttja resurserna.

Många lokala råd genomför någon form av probleminventering, även om ambitionsnivån varierar. De lokala råd som intervjuats till denna skrift har samtliga genomfört en kartläggning eller liknande probleminventering. Några kommuner har baserat arbetet på trygghetsmätningar och i exempelvis Helsingborg genomför man regelbundet uppföljningar av antalet anmälda brott i kommunen. Andra genomför inte den typen av systematiska kartläggningar, utan har valt att på andra sätt diskutera fram problembilden.

Det är dock viktigt att probleminventeringen används i det praktiska arbetet. Utifrån tidigare erfarenheter har det visat sig vara en fördel att utgå från probleminventeringen vid formulering av mål och handlingsplaner. De kommuner som beskrivits i den här skriften har formulerat mål för verksamheten, men några saknar konkreta handlingsplaner.

KOMBINATION AV SOCIALA OCH SITUATIONELLA ÅTGÄRDER KAN VARA FRAMGÅNGSRIK

De flesta lokala brottsförebyggande råd har påbörjat ett åtgärdsinriktat arbete. Insatsernas omfattning och inriktning varierar, men många arbetar främst med åtgärder inom området social brottsprevention. Den erfarenheten stämmer också väl överens med de råd som medverkar i denna skrift. En anledning skulle kunna vara att samordnarnas yrkestillhörighet påverkar arbetets inriktning. Många

samordnare har tidigare arbetat, eller arbetar, inom socialtjänsten. Men det kan också vara så att en del av det arbete som tidigare bedrevs inom socialtjänsten hamnar inom ramen för det lokala rådets verksamhet. Det finns dock erfarenheter som tyder på att det kan vara bra att kombinera de sociala åtgärderna med situationell brottsprevention.

Enligt det nationella programmet, *Allas vårt ansvar*, finns det framför allt tre aspekter som talar för att initialt inrikta arbetet mot situationella åtgärder. Det ena är att det kan vara lättare för de lokala aktörerna att enas om situationella åtgärder, än åtgärder inriktade mot social brottsprevention. Dessutom finns det förhållandevis goda kunskaper om hur situationell brottsprevention påverkar vissa typer av brottslighet och åtgärderna ger ofta en snabb effekt. Tydliga resultat ökar också möjligheterna att engagera beslutsfattare och det kan göra det lättare att få gehör för mer långsiktiga projekt och åtgärder.

Social brottsprevention är dock en mycket viktig del av det förebyggande arbetet, men det saknas fortfarande mycket kunskap om effektiva åtgärder. Det är därför av stor betydelse att utveckla det arbetet och framför allt skapa insatser som är möjliga att följa upp och utvärdera.

UTVÄRDERING SKAPAR KUNSKAPSUPPBYGGNAD OCH EFFEKTIVARE INSATSER

Flera samordnare menar att en viktig del av deras arbete är att inhämta och sprida kunskap om brottsförebyggande arbete. Det finns således ett stort behov av kunskap om effektiva brottsförebyggande åtgärder. Ett sätt att fylla det behovet är att följa upp och utvärdera lokala brottsförebyggande projekt och åtgärder. Det kan också skapa förutsättningar för att effektivt utnyttja de lokala resurserna. Redan i planeringen av en åtgärd är det viktigt att fundera över hur arbetet ska utvärderas. Att aktivt arbeta med probleminventering och sätta tydliga mål för verksamheten kan underlätta det arbetet. Nästan alla samordnare som intervjuas uppger, eller signalerar på annat sätt, att en av svårigheterna med lokalt brottsförebyggande arbete är att hitta former för utvärdering och uppföljning. Några, exempelvis Umeå, Gävle, Malmö och Göteborg, har etablerat eller

påbörjat en kontakt med universitetet eller högskolan på orten. Det är ett sätt att skapa förutsättningar för att få verksamheter utvärderade. Även om man inte lyckas anlita forskare kan ett lokalt brottsförebyggande projekt exempelvis följas upp eller utvärderas av studenter på högskolor och universitet.

ARBETSGRUPPER FÖR ETT BRETT ENGAGEMANG

Fem av de råd som beskrivs i denna skrift har 15 eller fler ledamöter. Några av samordnarna berättar att det ibland leder till att flera ledamöter inte engagerar sig tillräckligt i arbetet. Samtidigt anser de att det är viktigt för delaktigheten i det brottsförebyggande arbetet att många olika representanter medverkar. I Helsingborg försöker man lösa problemet genom att aktivt diskutera vilka organisationer som bör finnas representerade. Där har också antalet ledamöter utökats successivt utifrån de behov som finns i staden. Rådet arbetar även aktivt med att engagera alla ledamöter. Andra lokala brottsförebyggande råd, som exempelvis Gävle, har valt att i stället minska antalet ledamöter. Även om det är viktigt med ett brett engagemang i det brottsförebyggande arbetet, behöver inte det betyda att alla ska ingå i det lokala rådets organisation. Ett sätt att ändå engagera många kan exempelvis vara att forma arbetsgrupper utifrån enskilda problemområden.

ARBETET BÖR FÖRANKRAS PÅ LEDNINGSNIVÅ

En utmaning för samordnarna är att motivera och få med sig andra aktörer. Många av dessa aktörer är huvudsakligen anställda för andra uppgifter och har ibland begränsad tid att arbeta brottsförebyggande. Därför upplever samordnarna många gånger att de brottsförebyggande frågorna kommer i skymundan. Det betyder att det är viktigt att det finns tid avsatt för det brottsförebyggande arbetet, inte bara för samordnarna utan även för andra aktörer i kommunen. Ett sätt att skapa det utrymme är att det brottsförebyggande arbetet är väl förankrat på ledningsnivå inom kommunen och hos andra lokala organisationer.

Det är naturligtvis också av stor betydelse att de ledamöter som medverkar i det lokala rådet har mandat att fatta beslut inom sina respektive organisationer. Det gör beslutsprocessen snabbare och

ökar förutsättningarna för att få igenom mer omfattande insatser.

ENGAGERADE POLITIKER EN FÖRUTSÄTTNING

Enligt en kartläggning av de lokala brottsförebyggande råden som BRÅ genomförde år 2001, uppgav många samordnare att de upplevde ett bristande engagemang från kommunens politiker och att råden hade svårt att förankra det brottsförebyggande arbetet bland dem.

Ett engagemang från den politiska ledningen har även i intervjuerna till denna skrift visat sig vara en viktig faktor för det brottsförebyggande arbetet. Det finns också fördelar med att politiker, och andra personer på ledningsnivå, tar hänsyn till de brottsförebyggande konsekvenserna redan när de fattar avgörande beslut. I exempelvis Malmö ingår enbart politiska representanter (utöver den lokala samordnaren) i rådets styrgrupp och det är de som fattar de strategiska besluten för det brottsförebyggande arbetet.

kapitel 3.

Lokalt
brottsförebygg-
gande arbete
i Norden

I detta avslutande kapitel presenteras kortfattat hur våra nordiska grannländer valt att organisera det lokala brottsförebyggande arbetet. Brottsförebyggande arbete på lokal nivå bedrivs i många länder och Sverige har en hel del gemensamt med några av våra grannländer. Exempelvis har Norge, Finland och Danmark på liknande sätt som Sverige valt att försöka engagera så många lokala aktörer som möjligt i det brottsförebyggande arbetet. De har också ett system med lokala samordnare, eller kontaktpersoner, även om förutsättningarna för dem skiljer sig åt. Liksom i Sverige pågår det i de nordiska grannländerna många brottsförebyggande projekt på lokal nivå. Gemensamt för länderna är också, även om omfattningen varierar, stödet från nationell nivå.

Finland

I likhet med Sverige har den finska regeringen utarbetat ett nationellt brottsförebyggande handlingsprogram. Programmet påminner i stor utsträckning om det svenska och avsikten är att olika lokala aktörer i större utsträckning ska medverka i det brottsförebyggande arbetet.

I Finland antogs det nationella brottsförebyggande programmet *Trygga tillsammans* år 1999 (Justitieministeriets allmänna avdelning, 2000). Syftet med programmet är att utveckla ett lokalt brottsförebyggande samarbete framför allt mellan de kommunala förvaltningarna och mellan de kommunala förvaltningarna och polisen. Samma år som programmet antogs fick Finlands motsvarighet till BRÅ, rådet för brottsförebyggande, sin nuvarande form. Rådet består av företrädare för bland annat flera olika departement, kommuner, Rättspolitiska forskningsinstitutet, frivilligorganisationer och näringslivet. Huvuduppgiften för rådet är att ansvara för att det nationella programmet genomförs i kommunerna. Till sin hjälp har de ett sekretariat som bland annat har i uppgift att sprida kunskap om brottsförebyggande arbete. I Finland, precis som i Sverige, delar rådet för brottsförebyggande ut ekonomiskt stöd till lokala brottsförebyggande projekt.

Utgångspunkten för det nationella programmet är densamma som i det svenska programmet, att förutsättningarna för det brottsförebyggande arbetet skiljer sig åt mellan kommunerna i landet och att arbetet därför ska planeras lokalt. Kommunernas uppdrag har varit att upprätta frivilliga brottsförebyggande program. I slutet av år 2003 hade drygt 300 av landets 448 kommuner ett brottsförebyggande program, enskilt eller tillsammans med andra kommuner. I Finland finns det 90 så kallade häraden, regioner där flera kommuner ingår och där bland andra polisens och åklagarens arbete administreras. I vissa fall har kommunerna inom ett härad valt att samarbeta beträffande det brottsförebyggande arbetet. Främst gäller det små kommuner med relativt låg brottslighet.

I Finland har kommunerna inte valt att som i Sverige arbeta i lokala brottsförebyggande råd. I stället samarbetar kommunerna i

nätverk. Det brottsförebyggande arbetet är alltså inte lika formellt organiserat som i Sverige. Det finns dock enstaka kommuner som valt den svenska modellen, exempelvis den finska kommunen Torneå på gränsen till Haparanda. Det är också färre kommuner i Finland, än i Sverige, som valt att anställa någon för att specifikt ansvara för det brottsförebyggande arbetet. I omkring hälften av de finska kommunerna finns det en kontaktperson för det brottsförebyggande arbetet och i närmare en femtedel, främst på större orter, finns det en person anställd för att samordna det lokala arbetet. Det vanligaste är dock att den uppgiften sköts av en tjänsteman på kommunnivå, vid sidan av hans eller hennes ordinarie uppgifter.

Enligt en uppföljning av det lokala arbetet i Finland, som rådet för brottsförebyggande har gjort, var det främst polisen som tog initiativ till utarbetandet av ett lokalt brottsförebyggande program. Därutöver har, i olika stor utsträckning, även andra organisationer, exempelvis social-, undervisnings-, och ungdomsförvaltningen, kyrkan, föräldra-, ungdoms- och boendeföreningar varit involverade i arbetet.

De flesta kommunerna har upprättat förhållandevis generella mål för det brottsförebyggande arbetet. Liksom i Sverige är det vanligast att insatserna är inriktade mot social brottsprevention. De problemområden som får störst uppmärksamhet på lokal nivå är: ungdomsbrottslighet, mobbning samt drog- och alkoholproblem. Förhållandevis få brottsförebyggande program har utvärderats, men rådet för brottsförebyggande har följt upp en del projekt.

Enligt både det svenska programmet *Allas vårt ansvar* och enligt det finska nationella programmet betonas att näringslivet ska involveras i det brottsförebyggande arbetet. Men vare sig i Sverige eller i Finland har dock näringslivsorganisationerna involverats i önskad utsträckning i utarbetandet av de lokala programmen. Erfarenheterna från de båda länderna tyder dock på att de nationella programmen ändå har resulterat i att samarbetet mellan kommunerna och det lokala näringslivet stärkts.

Norge

Det lokala brottsförebyggande arbetet i Norge har sin utgångspunkt i ett pilotprojekt som genomfördes i sju olika kommuner. De erfarenheter som gjordes då stämmer väl överens med de svenska, bland annat att arbetet bör vara förankrat på ledningsnivå inom de medverkande organisationerna och att arbetet till stor del är beroende av att det finns en anställd lokal samordnare.

Det kriminalitetsförebyggande råd, KRÅD, i Norge bildades år 1980. Deras arbete är främst inriktat mot fyra områden: förebyggande arbete bland barn och ungdomar i skolan och på fritiden, lokalt brottsförebyggande arbete, våldsförebyggande arbete och arbete för att minska återfall i brott.

Den norska regeringen har inte som i Sverige och Finland utarbetat ett nationellt brottsförebyggande program. Det lokala brottsförebyggande arbetet i Norge går under namnet Samordning av lokale kriminalitetsförebyggande tiltak (SLT). Arbetet startade som ett pilotprojekt i sju kommuner under år 1990, för att sedan utvärderas fyra år senare. De erfarenheter som gjordes var bland annat att SLT ska vara en samverkan mellan olika organisationer på lokal nivå och att det viktigaste är att effektivisera redan befintliga brottsförebyggande projekt, snarare än att initiera nya. Precis som många företrädare för lokala brottsförebyggande råd i Sverige vittnat om, framkom det av den norska utvärderingen att det är viktigt att det brottsförebyggande arbetet förankras på ledningsnivå, både inom polisen och kommunen. Utvärderingen visade också att det är betydelsefullt att det finns en samordnare som driver arbetet och fungerar som inspiratör för praktikerna.

Under de senaste tre åren har KRÅD arbetat intensivt med att få igång det lokala arbetet i Norges kommuner. Det intensifierade arbetet är nu avslutat och ska övergå till löpande verksamhet. I dagsläget finns det SLT-samarbete i omkring 100 av cirka 400 kommuner i landet. De flesta av de kommunerna har utarbetat någon form av måldokument eller handlingsplaner.

För att stötta det lokala arbetet tillhandahåller KRÅD vägled-

ning och utbildning i brottsförebyggande arbete. De anordnar bland annat träffar för samordnarna där de kan utbyta erfarenheter och de kan också hjälpa till med kunskap om utvärderingar. De har också utarbetat ett särskilt utvärderingsschema som kommunerna kan ha nytta av i sitt arbete. Precis som i Sverige, Finland och Danmark delar KRÅD ut ekonomiskt stöd, främst för att starta SLT-arbete i kommunerna. För att stötta kommunerna har de också utvecklat en startpärm som innehåller information om lokalt brottsförebyggande arbete och en checklista som ska vara till hjälp för att starta och driva ett SLT-samarbete.

Danmark

I Danmark har de valt att arbeta enligt en modell baserad på ett samarbete mellan skola, socialtjänst och polis, SSP. På kommunal nivå sker arbetet på tre nivåer: en styrgrupp, en samordningsgrupp och en arbetsgrupp som genomför de konkreta åtgärderna.

Den danska motsvarigheten till BRÅ, Det Kriminalpræventive Råd, bildades år 1971. Bakom rådet står ett 40-tal organisationer och rådet har 80 medlemmar fördelade på fem kommittéer. En av dem är SSP-kommittéen som inrättades år 1977 och ansvarar för den samarbetsmodell som är den danska motsvarigheten till de svenska lokala brottsförebyggande råden. Den modellen har även tidigare funnits i Sverige och det är bland annat ur det samarbetet som de lokala råden har utvecklats. SSP står för skola, socialförvaltning och polis och det var dessa organisationer som initialt samarbetade i Danmark. I dag är dock samarbetet betydligt bredare än vid starten, exempelvis medverkar på central nivå även kriminalvården, fackföreningar och arbetsgivarorganisationer. Det finns en SSP-kommitté både på central och lokal nivå. Liksom den norska regeringen har inte heller Danmark utarbetat ett nationellt handlingsprogram, motsvarande det i Sverige och Finland, men det finns ändå nationella krav

och förväntningar på det lokala brottsförebyggande samarbetet.

På lokal nivå drivs SSP-samarbetet på tre nivåer: Den *lokala SSP-kommittén* är beslutande och där medverkar cheferna för exempelvis polis, skola och socialtjänst. *Koordineringskommittén* ska samordna det lokala brottsförebyggande arbetet och där medverkar personal från olika kommunala förvaltningar och en SSP-konsulent, motsvarande samordnaren i de svenska brottsförebyggande råden. I den *lokala kommittén* deltar praktiker som har till uppgift att genomföra det konkreta brottsförebyggande arbetet.

Tidigare var kommunernas arbete framför allt inriktat mot generella insatser. Under de senaste tio åren har arbetet dock alltmer inriktats även mot specifika och individuella insatser.

För närvarande finns det lokala SSP-kommittéer i nästan alla danska kommuner. Det är dock få av dem som har utarbetat konkreta brottsförebyggande handlingsplaner och det är också stor kvalitetsskillnad på de åtgärder som genomförs i kommunerna. En av uppgifterna för Det Kriminalpräventive Rådets SSP-kommitté är därför att få kommunerna att utarbeta handlingsplaner. Rådet delar också ut ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande arbete och precis som i Sverige prioriteras årligen olika teman, eller ämnesområden.

I en del kommuner finns det så kallade säkerhetskoordinatorer som arbetar med situationell brottsprevention. För närvarande pågår ett aktivt arbete med att stärka samarbetet mellan dem och SSP-kommittén för att skapa en helhet i det brottsförebyggande arbetet. SSP-samarbetet är i störst utsträckning inriktat mot social brottsprevention, men två av Det Kriminalpräventive Rådets kommittéer är inriktade mot situationell brottsprevention i form av exempelvis säkerhetsanordningar och övervakning, respektive mot att skapa en trygg och säker boendemiljö.

Island

Förutsättningarna för det brottsförebyggande arbetet skiljer sig markant mellan Sverige och Island. I huvudstaden Reykjavik bor omkring 125 000 personer och hela landet har närmare 300 000 invånare, vilket inte är många fler än i Uppsala län.

I motsats till de övriga nordiska länderna har inte Island ett nationellt brottsförebyggande råd eller motsvarande. I stället är det en avdelning på polismyndigheten i Reykjavik som ansvarar för det brottsförebyggande arbetet. Reykjavik är det största polisdistriktet i landet och den enda polismyndighet som har en brottsförebyggande avdelning. Det finns inte heller något särskilt utarbetat nationellt program för det brottsförebyggande arbetet.

På avdelningen för brottsförebyggande frågor ansvarar ett antal distriktpoliser för arbetet med unga lagöverträdare. De samarbetar med skolorna, sociala myndigheterna, barnomsorgen och fritidsgårdar. De håller också i kontakterna med de så kallade kvartersråden. I dem träffas de människor och organisationer som verkar i området, exempelvis kyrkan, idrottsföreningar och företag. Det finns inget krav på att det ska finnas kvartersråd, men det är kommunens ansvar att främja den utvecklingen. Rådens uppgift är inte heller specifikt brottsförebyggande, utan de diskuterar allt ifrån trafikproblem till hur kontakten mellan de boende kan främjas.

På avdelningen finns det också poliser som särskilt arbetar med drogproblem och integration och med undervisning om lag och rätt för främst skolor. Det finns också två sociologer anställda på avdelningen varav den ena bland annat ansvarar för brottsstatistiken och den andra för medling för unga lagöverträdare.

Referenser och mer information

Referenslista och annan litteratur

Justitiedepartementet, (1996). *Allas vårt ansvar, ett nationellt brottsförebyggande program*, Ds 1996:59, Stockholm: Nordstedts tryckeri AB.

Bretzer Norén, Y (2003). *Brottsförebyggande och trygghetsarbete i Göteborg- samt en utvärdering av Tryggare och Mänskligare Göteborg*. Göteborgs universitet, Centrum för forskning om offentlig sektor, Göteborg: Elanders Digitaltryck AB.

Brottsförebyggande rådet (2003). *Brottsförebyggande insatser i utsatta områden. En studie av storstadsarbetet*. Stockholm: BRÅ.

Brottsförebyggande rådet (2002). *Brottsnivåerna i landets kommuner. En statistik undersökning*, Rapport 2002:5 Stockholm: BRÅ.

Brottsförebyggande rådet (2001). *Crime Prevention in the Nordic Context. The Nordic Model*. Stockholm: BRÅ.

Brottsförebyggande rådet (2002). *Du & Jag, Rätt & Fel. Handledning om temaarbete för brott, årskurs 6-9*. Stockholm: BRÅ. Fritzes.

Malmö Stad (2001). *Malmö – trygg och säker stad. Strategi för det brottsförebyggande arbetet samt handlingsplan 2002–2003*. Malmö: Malmö stad.

SOU 1998:90. *Steget före. Nedslag i det lokala brottsförebyggande arbetet*. KBA. Stockholm: Fritzes.

SOU 1999:61. *Brottsförebyggande arbete i landets kommuner*. KBA. Stockholm: Fritzes.

Justitieministeriets allmänna avdelning, (2000). *Trygga tillsammans. Ett nationellt brottsförebyggande program*. Helsingfors: Hakapaino Oy.

Webbplatser som anknyter till uppgifterna i skriften

www.umea.se

www.stockholm.se

www.tryggaremanskligare.goteborg.se

www.gavle.se

www.haparanda.se

www.malmo.se

www.kalmar.se

www.tryggitaby.nu

www.helsingborg.se

www.amal.se

www.crimprev.dk

www.krad.dep.no

www.rikoksantorjunta.fi

Mer information

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) är en myndighet under justitiedepartementet. BRÅ:s uppgift är att främja brottsförebyggande arbete genom utveckling, utvärdering, forskning och information inom det kriminalpolitiska området. BRÅ ansvarar också för Sveriges officiella kriminalstatistik.

Stöd till det lokala brottsförebyggande arbetet är en av BRÅ:s huvuduppgifter. På www.bra.se finns en avdelning, Lokala råd, med information som riktar sig till lokala brottsförebyggande aktörer. Avdelningen innehåller bland annat nyheter, projektbeskrivningar, information om ekonomiskt stöd till brottsförebyggande projekt och kontaktuppgifter till lokala brottsförebyggande råden.

Tidigare utgivna idéskrifter:

Idéskrift 1. Bygga upp lokalt brottsförebyggande arbete.

Idéskrift 2. Kartläggning, problemanalys & prioriteringar.

Idéskrift 3. Brottsförebyggande åtgärder i praktiken.

Idéskrift 4. Utvärdering och dokumentation.

Idéskrift 5. Brott på karta.

Idéskrift 6. Grannsamverkan.

Idéskrift 7. Brottsförebyggande arbete i skolan.

Idéskrift 8. Lupp. En lokal uppföljnings- och prognosprocedur i problemorienterat arbete mot brott.

Idéskrift 9. Att förebygga våld mot kvinnor i nära relationer.

Idéskrift 10. Föräldrastöd i teori och praktik.